

KAZALO

IZ PROVINCIJALATA

SAZIV PROVINCIJSKOG KAPITULA 2009.....	67
--	----

IZ TAJNIŠTVA

Izveštaj s definitorijskog sastanka održanog u Splitu 30 . lipnja 2009.....	71
Vrijeme slavljenja Provincijskog kapitula 2009.....	72
Mjesto slavlja Provincijskog kapitula 2009.	72
Molitve za uspjeh Kapitula.....	72
Proslavili dijamantnu misu	73
Primio Sveti red.....	73
Položili jednostavne zavjete.....	73
Fra Petar Bezina dobio nagradu za životno djelo.....	73
Napustili Zajednicu	74
Radno vrijeme Provincijalata u srpnju i kolovožu.....	74

IZ ŽIVOTA PROVINCIJE

Susret sjemeništara u Sinju.....	75
Domus ecclesiae	76
Prvi simpozij i zbornik o fra Lovri Šitoviću.....	81
Neobična obljetnica.....	83
«Dani kršćanske kulture» i Zbornik «Kačić»	84
Dijamantna misa fra Stanka Radića	89
Antićevo u Sonkovićima	91
Nagrada za životno djelo dr. fra Petru Bezini	92
Danilsko Tijelovo.....	93
Hodočašće roditelja Zbora mladih iz župe Gospe od Zdravlja	94
Duhovna obnova u HKM u Freisingu	95
Križni put nacija u Münchenu.....	97
Ministrantsko druženje u Koblenzu	98
Majčin dan u Rüsselsheimu.....	99
Slavlje Prve pričesti u Stuttgart-Zentrumu	100
24. biblijska olimpijada	100
Proslava Prve pričesti u HKM u Münchenu.....	102
Biskup Bogović podijelio sakrament potvrde u HKM u Freisingu	103
Proslava blagdana Sv. Ante u HKM u Münchenu	105
Biskup Želimir Puljić podijelio sakrament krizme u HKM u Münchenu.....	106

NAŠI POKOJNICI

† Slavka Nikić.....	108
---------------------	-----

BIBLIOGRAFIJA

Praktična teologija..... 109
Život u dijalogu s Bogom 110
Glasovi predvodnika IV..... 111
Čovječe, gdje si?..... 112

SAZIV PROVINCIJSKOG KAPITULA 2009.

Fra MATIJA KOREN

Član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda

PREDSJEDNIK KAPITULA

Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja u Hrvatskoj

Draga braćo, Gospodin vam dao mir!

Obavio sam generalnu vizitaciju vašega provincijskog bratstva. Za uspješan susret s braćom u mjestima njihova života i rada od srca zahvaljujem svakom pojedinom bratu, zatim poglavarima mjesnih bratstava te svojim tajnicima za njihovu svesrdnu pomoć. Svugdje sam doživio franjevačko gostoprimstvo, pažnju i iskrenu spremnost na suradnju sa željom da se pronađu prava rješenja za sva aktualna i vruća pitanja sadašnjeg trenutka života provincijskog bratstva za njegovu bolju budućnost.

Pred nama je slavljenje provincijskog kapitula. Potrebite i zakonom Reda i Provincije propisane predradnje za uspješan rad Kapitula su izvršene. Sukladno odluci Uprave našega Reda br. 099780/S095-2009 od 21. ožujka 2009. godine, ponovili smo glasovanje te prema našim provincijskim *Statutima o provincijskom kapitolu i kapitulskom kongresu* (čl. 6 § 1-4), komisijski smo prebrojili pristigle glasovnice 8. srpnja t. g., ustanovili imena izabраниh zastupnika svih skupina i kandidata za službu provincijalnog ministra te o tome sastavili potrebne dokumente.

Komisiju koja je pregledala glasovnice i prebrojavala glasove sačinjavali su: generalni vizitator fra Matija Koren, fra Ante Bilokapić, fra Ante Branko Periša i fra Vinko Gudelj.

Imena četvorice kandidata s najviše glasova za službu provincijalnog Ministra (usp. SP 12,3) poslani su Generalnom Definitoriju Reda na odobrenje, a Generalni Definitorij ih je na zasjedanju od 11. srpnja 2009. zakonito potvrdio. Dopisom br. Prot. 100097/S 227-09, Generalni ministar Reda, fra Jose Rodriguez Carballo, priopćio mi je imena sve četvorice kandidata, čija imena navodim abecednim redom:

SAMAC, fra Šime (predložen od braće sa 19 glasova)

TOLIĆ, fra Željko (predložen od braće sa 63 glasa)

TOMAŠEVIĆ, fra Luka (predložen od braće sa 18 glasova)

VULETA, fra Bože (predložen od braće sa 53 glasa)

Isto tako, komisijski smo prebrojili prispjele glasačke listiće za zastupnike te utvrdili imena izabраниh zastupnika za sljedeći Kapitul (usp. SP 6,3).

U franjevačkoj tradiciji kapituli su, osim bratskog druženja i zajedništva, uvijek bili i ostali milosni trenuci ne samo za sagledavanje trenutnog stanja, nego i prigoda za riječ o popravku i porastu franjevačkog bratstva, a k tome i trajna obveza za nove odluke, izazove i pothvate.

Opisujući zadaću Provincijskog kapitula, Generalne konstitucije (čl. 215 § 1-2) jasno kažu da je njegova zadaća:

- ispitati trenutno stanje i djelatnost braće u Provinciji;
- tražiti i predlagati prikladna sredstva za provincijski porast i popravak;
- raspravljati o novim pothvatima i poslovima veće važnosti i zajedničkim dogovorom donositi odluke;
- donositi partikularne provincijske statute.

Imajući u vidu gore spomenute odredbe Generalnih konstitucija, Provincijski definatorij je, na sastanku održanom 30. lipnja 2009. godine, donio odluku o održavanju Provincijskog kapitula i odredio da se njegovo slavljenje održi 1.-5. rujna 2009. godine.

Na spomenutom sastanku odlučeno je da kapitulsko slavlje bude u *Franjevačkom klerikatu O. fra Ante Antić* u Splitu.

Stoga, nakon svih učinjenih i propisanih predradnja, na Provincijski kapitul pozivam:

Zakonito izabrane zastupnike po skupinama

1. Babić, fra Ante
2. Modrić, fra Miroslav
3. Udovičić, fra Jakov
4. Madunić, fra Ante
5. Buljević, fra Ivan
6. Bilokapić, fra Šimun
7. Režić, fra Ivan
8. Jukić, fra Ivan
9. Grčić, fra Ante
10. Pezo, fra Bruno
11. Ajdučić, fra Nikica
12. Bilokapić, fra Frano
13. Maletić, fra Ivan
14. Ćurčija, fra Nikola
15. Gverić, fra Mate

16. Teskera, fra Petar
17. Nimac, fra Ivan
18. Bilić, fra Bone
19. Djukić, fra Petar
20. Križanović, fra Ivan
21. Župić, fra Jozo
22. Erceg, fra Ivica
23. Maleš, fra Ante
24. Gverić, fra Drago
25. Jurić, fra Ante

Aktualne gvardijane

1. Bilokapić, fra Ante	- Split
2. Kutleša, fra Zoran	- Imotski
3. Kovačević, fra Mladen	- Karin
4. Klarić, fra Petar	- Knin
5. Odrljin, fra Miljenko	- Makarska
6. Buljan, fra Vuk	- München
7. Budić, fra Filip	- Omiš
8. Vuleta, fra Bože	- Sinj
9. Dotur, fra Ivan	- Sumartin
10. Topić, fra Mate	- Šibenik
11. Maretić, fra Žarko	- Visovac
12. Doljanin, fra Frano	- Zagreb
13. Omazić, fra Ivica	- Zaoštrog
14. Glibotić, fra Danko	- Živogošće

Članove po pravu

1. Tolić, fra Željko	- provincijal
2. Milanović Trapo, fra Petar	- prov. vikar
3. Akrap, fra Ante	- definator
4. Begonja, fra Jakov	- definator
5. Čirko, fra Stipe	- definator
6. Dukić, fra Tomislav	- definator
7. Gudelj, fra Vinko	- definator
8. Klarić, fra Josip	- definator
9. Udovičić, fra Ante	- tajnik Provincije

Mjesto održavanja Kapitula

Split, *Franjevački klerikat O. fra Ante Antić* (Ivana pl. Zajca bb – Trstenik)

Vrijeme Kapitula

- početak 1. rujna t. g. (utorak) u 9 sati
- završetak 5. rujna t. g. (subota) u 12 sati

Dnevni red Kapitula

Odredit će se na pripravnoj sjednici za Kapitul, koja će se održati 31. kolovoza 2009. godine u Splitu.

Nikome nije dopušteno otići s Kapitula prije naznačenog vremena bez izričitog dopuštenja o. Vizitatora.

Da bi se Kapitul dobro organizirao, Provincijski definatorij će se sastati 31. kolovoza t. g. (ponedjeljak) u 9 sati u prostorijama Provincijalata. Bit će to pripravna sjednica na kojoj će se odrediti kapitulske službe i utvrditi druge stvari potrebne za normalno odvijanje kapitula.

Ostali sudionici Provincijskog kapitula neka dođu u Split u *Franjevački klerikat O. fra Ante Antić* (Ivana pl. Zajca bb – Trstenik) u utorak, 1. rujna t. g.

Kapitul će početi zazivom Duha Svetoga i koncelebriranom sv. Misom u 9 sati. Sve kapitularcе molim da dođu na vrijeme, sa sobom ponesu albu, pasac, odgovarajuću štolu i Časoslov.

Za uspjeh Kapitula neka se 1. rujna t. g. u svim našim samostanima slavi sv. misa *De Spiritu Sancto*, a u ostale dane održavanja Kapitula neka se u molbenicama za *Jutarnju* i *Večernju* uvrsti i molba za uspjeh Kapitula.

Neka se ovo sazivno pismo pročita pred okupljenom braćom u svim našim samostanima, a **svim kapitularcima ovo pismo vrijedi kao poziv na Kapitul.**

Neka nas svemogući Bog, darovatelj svakoga dobra, nadahnjuje, vodi i prati u našem radu, i neka – po zagovoru B. D. Marije i Sv. Franje – okruni dobrim plodovima sva naša plemenita nastojanja!

Uz srdačan pozdrav – Mir vam i dobro!

U Splitu, 13. srpnja 2009.

Prot. br. 01-429/09.

Fra Matija Koren,
*generalni vizitator i
predsjednik Kapitula*

Izveštaj s definatorijalnog sastanka održanog u Splitu 30 . lipnja 2009.

Sastanak Provincijskog definatorija održan je u utorak, 30. lipnja 2009. godine., u prostorijama Provincijalata.

Utvrđen je dnevni red, kako slijedi:

1. Primjedbe na zapisnik
2. Provincijalov osvrt na Generalni kapitul
3. Pristigli dopisi
4. Priprava za Kapitul
5. Razno

Ad.1

Zapisnik od 31. ožujka 2009. godine je prihvaćen.

Ad.2

O. Provincijal je nakon osvrta na Generalni kapitul, dozvolom o. Vizitatora, iznio razlog odgode slavlja Provincijskog kapitula 2009. godine.

Svi pristigli dopisi su pročitani i razmotreni.

Pod ovom točkom je zaključeno da se naša subraća u potpunosti povuku iz župe u Bario Vucheticu (Argentina).

Ad.4

Imenovan je *Komisija za brojanje glasovnica*, članovi spomenute komisije su:

- fra Matija Koren, genralni vizitator;
- fra Ante Bilokapić;
- fra Ante Branko Periša;
- fra Vinko Gudelj.

Potom je zaključeno sljedeće:

- u srijedu, 8. srpnja 2009. godine, u 1000 sati *Komisija za brojanje glasovnica* će se sastati u prostorijama Provincijalata te izvršiti prebrojavanje glasovnica;
- VRIJEME SLAVLJENJA KAPITULA: od 1. do 5. rujna 2009. godine;
- MJESTO SLAVLJENJA KAPITULA: Split, Franjevački klerikat O. fra Ante Antić;
- teme za Provincijski kapitul:
  - a. Pastoral u novim prilikama
  - b. Statuti Provincije.

Ad.5

Pod ovom točkom su učinjen personalne promijene kako slijedi:

- Fra Šime Samac - privremena rezidencija do Kapitulskog kongresa je na Visovcu;
- Fra Domagoj Volarević - odlazi na studij liturgije u Rim;
- Fra Ivan Macut - odlazi na studij ekumenske teologije u Rim;
- Fra Edvard Sokol - razrješuje se službe župnog vikara u Bario Vucheticu u Argentini i imenuje se župnim vikarom u Kninu;
- Fra Ivan Režić - imenuje se župnim vikarom u Imotskom;
- Fra Frano M. Litre - do Kapitulskoga kongresa ostaje u Bario Vucheticu kako bi izvršio sve formalnosti za predaju župe u Bario Vucheticu Mjesnom ordinariju.

Škola u Bario Vucheticu, kao i dosada, ostaje u vlasništvu Provincije i vodit će je zakoniti predstavnik Provincije.

Sastanak je završio 30. lipnja u 18.30 sati.

Vrijeme slavljenja Provincijskog kapitula 2009.

Vrijeme slavlja Provincijskoga kapitula je: od 1. do 5. rujna 2009. godine.

Mjesto slavlja Provincijskog kapitula 2009.

Mjesto održavanja Provincijskog kapitula je u Franjevačkom klerikatu O. fra Ante Antić u Spitu (*Ul. Ivana pl. Zajca bb*)

Molitve za uspjeh Kapitula

Za uspjeh Kapitula neka se 1. rujna 2009. godine u svakom samostanu slavi misa *De Spiritu Sancto*. U ostale dane za vrijeme Kapitula neka se u prošnje uvrsti zaziv:

- u Jutarnjoj

Svemogući, vječni, pravedni i milosrdni Bože, izlij dar svoga Duha na naš Kapitul: podaj da mi slabi radi Tebe vršimo ono što znamo da Ti hoćeš, i da uvijek hoćemo što se Tebi sviđa, da ne odstupimo od Tvojih zapovijedi, lutajući izvan poslušnosti, nego da ustrajemo u njima, kako smo obećali prema evanđelju i našem Pravilu.

- u Večernjoj

Gospodine, koji si pozvao slugu svoga Franju i učinio ga glasnikom Velikoga kralja, prosvijetli tamu našega srca, podaj nam ispravnu vjeru, pouzdano ufanje i savršenu ljubav, smisao i spoznaju da vršimo Tvoju volju, da ne govorimo i ne učinimo zlo bratu, nego, po duhovnoj ljubavi rado služimo i pokoravamo se jedni drugima na slavu Tvoju i na duhovnu izgradnju našega provincijskog Bratstva.

Proslavili dijamantnu misu

Fra Ivon Menđušić (3. svibnja u Splitu) i fra Stanko Radić (19. travnja u Baškoj Vodi) proslavili su dijamantnu svetu misu.

Ovom prilikom im čestitamo na njihovome svećeničkom jubileju.

Primio Sveti red

Svećeničko ređenje našega đakona fra Ivana Režića proslavljeno je 28. lipnja 2009. u crkvi Gospe Ružarice u Vrlici.

Sveti red mu je podijelio mons. Marin Barišić, nadbiskup splitsko-makarski.

Fra Ivanu čestitamo i preporučujemo ga u bratske molitve.

Položili jednostavne zavjete

Nakon provedene godine novicijata fra Duje Botteri, fra Ivan Jakovljević, fra Dragan Međugorac, fra Mate Milas, fra Ante Nimac, fra Filip Pražen i fra Vinko Radman Livaja položili su 4. srpnja 2009. godine na Visovcu svoje prve jednostavne zavjete.

Zavjete su položili u ruke mnogopoštovanog provincijala fra Željka Tolića.

Dok im čestitamo i želimo svetu ustrajnost, preporučujemo ih braći u molitve.

Fra Petar Bezina dobio nagradu za životno djelo

U povodu blagdana Sv. Dujma i Dana grada Splita (7. svibnja), u srijedu 6. svibnja na svečanoj sjednici Gradskog vijeća održanoj u HNK Split fra Petru Bezini uručena je nagrada *Grada Splita za 2008. godinu* za životno djelo.

Fra Petru čestitamo i molimo Gospodina da ga obdari snagom u daljnjem kulturno-znanstvenom radu.

Napustili Zajednicu

Fra Ivica Nikolić, novak

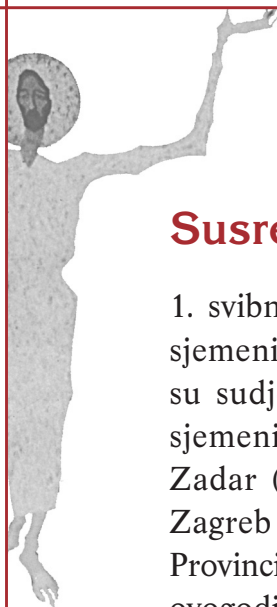
Fra Ljudevit Cikojević, bogoslov četvrtog tečaja

Fra Ivan Žugo, kandidat za brata laika

Želimo im obilje Božjeg blagoslova u životu i radu.

Radno vrijeme Provincijalata u srpnju i kolovozu

Radno vrijeme Provincijalata u srpnju i kolovozu od ponedjeljka do petka u vremenu je od 9 do 12 sati.

Susret sjemeništara u Sinju

1. svibnja 2009. na blagdan Svetog Josipa Radnika, u našem sinjskom sjemeništu održan je već tradicionalni susret sjemeništara na kojem su sudjelovala četiri sjemeništa: Nadbiskupsko sjemenište - Split (26 sjemeništara, 3 odgojitelja), Nadbiskupsko sjemenište "Zmajević" - Zadar (20 sjemeništara, 2 odgojitelja), Međubiskupijsko sjemenište Zagreb (34 sjemeništara, 4 odgojitelja) i naše Franjevačko sjemenište Provincije Presvetoga Otkupitelja (14 sjemeništara, 2 odgojitelja), domaćin ovogodišnjeg susreta. Zagrepčane, koji su prvi došli, lijepo smo ugostili, predali im brižno pospremljene sobe, odveli ih do gimnazijske dvorane gdje smo zaigrali nogomet i stolni tenis kako bi procijenili međusobne kvalitete. Sutradan ujutro došli su Splićani i Zadranjani. Fra Božo Vuleta, gvardijan sinjskog samostana, uveo je sjemeništare u crkvu, pred sliku Gospe Sinjske i ispričao im povijest samostana i franjevaštva na području Dalmatinske zagore te povijest štovanja Gospe Sinjske, od donošenja njezine slike iz Rame, preko njezinog ukazanja za vrijeme turske opsade sve do danas. Potom su sjemeništari posjetili samostanski muzej u kojem su vidjeli mnoge vrijedne antičke izložke poput Heraklove glave ili kipa Dijane Lucifere, izložke iz nekadašnjega svakodnevnog života Cetinske krajine, poput narodnih nošnji, oruđa kojim su se ljudi tada svakodnevno služili, te zlatni, srebrni i ini nakit kojim su se ljudi ukrašavali. Vidjeli su i paleontološki dio muzeja u kojem su razne okamine poput mamutovih zubi i raznih ribica.

Nakon što su upoznali samostan i franjevaštvo ovog prostora, predstavili smo se po sjemeništima u samostanskoj dvorani. Prvo se predstavilo naše sjemenište. Prikazali smo prigodnu prezentaciju o povijesti naše gimnazije i sjemeništa, našim svakodnevnim zadaćama, aktivnostima i hobijima u sjemeništu, te povijest utemeljenja Franjevačkog reda. Prezentaciju smo obogatili i trima prekrasnim pjesmama: *Hvaljen Isus, dobri ljudi; Gospoja si milostivna* i *Franjo*, koje je izvela naša sjemenišna klapa pod vodstvom našega glavnog sjemenišnog glazbenika Frane Bosnića. Uslijedilo je predstavljanje Nadbiskupijskog sjemeništa iz Splita koje je za ovu prigodu izvelo dvije pjesme: *Na obali* i *Magnificat*, te nam iznijelo kratku povijest splitske gimnazije i njihovog sjemeništa. Treće je bilo zadarsko sjemenište „Zmajević“. Njihova klapa izvela je također dvije pjesme: *Učitelju, gdje stanuješ* i *Zaspalo je siročče*, a nakon njih zagrebačko je sjemenište dočaralo život sjemeništara sa Šalate u vrlo zanimljivoj prezentaciji uz pjesmu *On među nas je došao*.

Poslije predstavljanja sjemeništa bila je svečana sv. misa koju je predvodio i propovijedao provincijal dr. fra Željko Tolić, uz koncelebraciju odgojitelja.

Na propovijedi je o. Provincijal govorio o našem pozivu, borbama u koje nas Bog zove, prijateljstvu i spremnosti svećenika na žrtvu.

Poslije mise fra Nedjeljko Jukić, profesor biologije u našoj gimnaziji i glavni gimnazijski fotograf, ovjekovječio je naše druženje ispred kipa našega serafskog oca sv. Franje. Uslijedio je ukusan ručak kojeg su spremile naše samostanske kuharice.

U dvorani naše gimnazije u košarci su se natjecali zagrebačko i zadarsko sjemenište. Pobjedu je odnijelo zadarsko, što nije bilo upitno s obzirom na to da je Zadar grad košarke. U nogometu, koji se igrao u velikoj gradskoj dvorani, također je pobijedio Zadar. U polufinalu su pobijedili zagrebačke, a u finalu splitske sjemeništare.

Oni koji nisu željeli gledati sport, laganom su šetnjom otišli do Tvrđave u koju su se Sinjani sklonili za turske opsade. Takvih je bilo vrlo malo jer je većina sjemeništarača uživala u „velikim sportskim događanjima“. Nakon okrjepe dodijeljene su nagrade pobjednicima uz želju da Zadrani, sljedeći domaćini, ne ostave ni jedan trofej sebi, kao što smo i mi to učinili ove godine. Pomolili smo se nebeskoj Majci, označivši time kraj našeg druženja i početak svibanjske pobožnosti.

Josip Skejo, sjemeništarač

Domus ecclesiae

Listajući povjesnicu župe Gospe od Ružarija u njoj vidim zanos časnih muževa koji ni neimaštini nisu dopuštali da izgura potrebu za rukotvorenim hramom premda će Pavao *Vi ste hram Boga živoga i zborište puka Božjega*. Iza povijesnih dovratnika najčešće se nazire, zbog neimaštine, prignuto vjerničko drniško koljeno. U svjedočanstvu sam dokumenta koji će:

Njegovo Ces. kr. Apoštolskom Veličanstvu Franji Josipu I. predponizna prošnja Tutorstva Crkve Rimokatoličke u Drnišu.

Vaše Apoštolsko Veličanstvo! Ima godina dana da je ova Crkva u ovoj Varoši zgotovljena..., ali nažalost najponiznije potpisanih zatvorena, jer bez nutarnjeg ureda a što je najglavnije bez oltara... Sva nastojanja jesu bezuspješna, jer narod ove župe pišti pod jarmom teške nevolje sa nerodnih godina i velike oskudice u svemu...

Najponiznije potpisani usuđuju se u najvećoj svojoj poniznosti približiti se uzvišenom prijestolju Vašeg Veličanstva i najsmirenije zaprositi zbog prevelike žrtve, koji je ovaj vazda prevjerni i najodaniji katolički narod ove župe jur

doprinio za uzdignuće ove Božje kuće, udieliti najmilostivije svojom Carskom milosti koju izdašnu pripomoć.

U Drnišu dne 6. veljače 1883.

Najponizniji

Zauzetost žive crkve prisutna je brigom oko sakralnoga, kako oko gradnje crkve tako i oko uresa njena. Jedan od uresa je završetak gradnje orgulja. K tomu još pridodajem jedno povijesno svjedočanstvo:

Pregledao sam: to je sve uređeno najtočnije po zanatu i najnovijem sistemu. Igrao sam na orguljama...dojam glasova upravo je taki kakvog traži Crkva, moćan, krepak, sladak, ozbiljan, napunja nezaglušivo. Braća Zupan potpuno su odgovorili svojoj pogodbi, zaslužili su priznanja umjetnika i ovim orguljama preporučili su se svim pravim prijateljem umjetnosti. Moje je mišljenje da su Drniške orgulje...najsavršenije i najbolje u Dalmaciji. Rimokatoličko crkvinarstvo i braća Zupan neka se svagdje posluže ovom mojom izjavom.

Drniš 26/3 1898.

Fra Ivan Barbić, župnik
Orguljaš i učitelj glazbe.

Nakon podignutog uresa, kako i sami kažu, časni oci i vjerni puk, čuvari vjere, htjeli su i slikom buditi u sebi spomen na svete osobe i događaje, kao i na istine vjere, potičući moralno i duhovno revnovanje. U svom žaru vjere tražili su majstora umjetnosti da primi smionost u svoju službu (umjetnost) i oslika crkvu Gospe od Ružarija. Našavši ga u osobi slikara Vlade Marijanovića učiniše :

- a. Pogodba
  1. *Gosp. Vladimir Marijanović spravan je slikati cijelu crkvu i to na ulje.*
  2. *Gosp. V. Marijanović obvezuje se umjetnički i originalno oslikati u apsidi „PRIČEST APOSTOLA“*
- b. *Štrep srednje lađe: posvećen Bl. Djevici Mariji sa tri kompozicije po prilici: uznesenje Bl. Dj. Marije, Naviještenje i prikazanje u hramu.*
- c. *Dvije pobočne lađe: Svaka po tri kompozicije iz Novoga ili Staroga Zavjeta u dogovoru sa crkvinarstvom.*
- d. *Zaleđe iza orgulja kompozicije po dogovoru.*
- e. *Dva prostora nad vratima sakristija slika ili dekoracija.*
- f. *Dvanaest medaljona u srednjoj lađi sa slikama svetaca...*
- g. *Izgon Turaka iz Drniša: - Sabor na Ceceli*
- h. *U prostoru naslikat će prema želji crkvinarstva slike ili urese.*

Akademski slikar Vlado Marijanović iz Livna započeo je radove 1932. godine na oslikavanju unutrašnjosti crkve. Premda u pogodbi stoji da se sve dovršiti treba do Božića 1932. godine, sve navedeno nikad u cijelosti nije bilo dovršeno. Crkva je prvi put oslikana, ali ne sve kako stoji u pogodbi, u slikarskoj tehnici al secco. To je tehnika slikanja na suhozidnoj plohi, za razliku od tehnike al fresco, kod koje se slika izrađuje na vlažnoj žbuci. Mediji su s ushićenjem izvještavali o al fresco slikama u crkvi Gospe od Ružarija, koje su nakon Domovinskog rata bile prebojane bijelom jupol bojom.

Slijedom viđenoga, dionici smo one mudrosti koja nas potiče u sunaličje.

Al' urodi sjeme zlokobno i obeščasti pšenicu (vrijeme Domovinskog rata). Iako je neimaština sa zasunom zatvorila vrata, a mudrovanja i pera oštrila su svoju misao o odsutnosti brige za sakralno. Nisam sebi mogao dopustiti da zbog poteškoća prestane i potreba obnove. Činilo mi se zgodnim ova vrata razmišljanja zalupiti onom OBNOVITI (SE) ILI UMRIJETI. Mislim da se izlizana prljava svednevice ovim činom odbacuje, tako da je krajnje bilo iskoraciti u protežnicu budućnosti i podariti prostor nade.

Budući se drniški puk uvijek potvrđivao u vjeri otaca, trebalo je uništeno obnoviti, obeščaćeno okaditi, k tomu još naslonula se dotrajalost zubom vremena, a potreba navalila. I tako težnja prošlosti i htijenje sadašnje naslonili istu misao na isti kamen koji prag Gospodnje kuće će biti.

O ljepoti trobrodne crkve Gospe od Ružarija najbolje je pribjeći svjedočanstvima o kojoj govori povijest i struka, jer tu smo svi na čas zajedno.

Crkva je građena u vremenu od 1871. – 1876. godine. Okružno poglavarstvo u Zadru odobrilo je zahtjev općine Drniš o gradnji crkve, a okružnog inženjera ovlastilo da izradi idejni nacrt. Nakon niza poteškoća, proširiti crkvu Sv. Ante ili napraviti novu, dr. Melkior Divnić (Difnico) kao drniški načelnik i zastupnik u Dalmatinskom saboru u Zadru, svojim ugledom, uspio je dobiti novčana sredstva i dozvolu za novu crkvu. Prihvaćen je nacrt inženjera Emilisa koji je načinjen za crkvu u Solinu. Blagoslov kamena temeljca obavljen je 21. svibnja 1871. godine. Uza svu neimaštinu i prošnju 9. svibnja 1886. god. u 9 sati šibenski biskup Fosco obavio je svečani blagoslov nove župne crkve. Crkva je prema nacrtu ing. Emilisa zamišljena u neoromaničnom stilu kao trobrodna građevina s polukružnom apsidom. Glavnu od bočnih lađa dijeli kamena arkadura s kamenim stupovima. Veliki klasicistički oltar u apsidi je od mramora, rad splitskog altarista Josipa Bariškovića. U bočnim lađama je oltar sv. Josipa iz 1903. a s druge strane Gospin oltar iz 1885. Oba od mramora, vjerojatno rad Josipa Bariškovića i Antuna Franka. Pjevalište je podignuto 1892. godine, a 1897. smještene su orgulje rad (tvrte) braće Zupan iz Kamne Gore. Jednom već rečeno, akademski slikar Vlade Marijanović dekorirao je crkvu godine 1932. U

prezbiteriju unutar oltarske niše, koju čine stupovi, smješten je 1961. godine kip Petropoljske Gospe, rad Ivana Meštovića.

Ponovit ću: urodi sjeme zlokobno i obeščasti pšenicu. Prisjećamo se ne tako davnih tragova barbarstva iz kojih je vapijao glas dičnih muževa koji crkvu sagradiše, tražeći dodir živih ruku da se popravi, obnovi, zaštiti, vrati u svijest neprolaznu i neprocjenjivu baštinu, te tako na ista pleća sinova pao je teret kako nacionalnog ponosa, tako i Kristova božanstva. I dok je vrijeme Domovinskog rata čerećilo nutrinu, baštinu i vjeru, poraće je pripremila oranicu. Ono što je oškropljeno poviješću, pričešćeno je i privedeno uri večernjoj 2. svibnja 2009. godine u 18 sati. *Obnovu dovršite ruke nadasve srcem vođene*, te se ponovi radost poput one od 9. svibnja 1886. godine.

Usprkos tomu što se činilo da sve ide protiv naše smionosti za obnovu crkve, ipak htijenja i nastojanja pokrenuše kotač. Kao župnik bio sam u čestom kontaktu s biskupom Antom Ivasom koji me je obavijestio da je na biskupskoj konferenciji zagovarao obnovu crkve Gospe od Ružarija u Drnišu i stavio je u prioritet obnove u Šibenskoj biskupiji. Prije nego li je krenula obnova, nije se moglo zaobići mišljenje stručnog savjeta za sakralnu baštinu Šibenske biskupije posebno glede uređenja obnove s posebnim osvrtom na zidni oslik u crkvi. Preporuku načina obnove potpisao je u Drnišu dana 22. studenog 2007. godine:

prof. dr. Predrag Marković, predsjednik,
akademik Vladimir Marković,
Ferdinand Meder,
prof. mr. Joško Belamarić,
prof. Marko Mengušić,
dip. ing. arh. Miro Škugor,
prof. Miljenko Domijan.

I bi učinjeno:

1. Zamijenjen je dotrajali pokrov crkve te izvedeno odvođenje krovne vode.
2. Otučena je stara vanjska žbuka i postavljena nova fasada.
3. Obijena je dotrajala žbuka u pobočnim lađama i stavljena je nova.
4. Posebna pozornost posvetila se apsidi gdje se očituju zidne slike. Učinjena je konzervacija postojećeg stanja, čekajući bolja vremena za njenu restauraciju.
5. Postavljena je nova instalacija u cijeloj crkvi, kako struje, tako i razglasa.
6. Plafoni nad bočnim lađama i nad glavnom lađom (brodski pod) skinuti su, a umjesto njega postavljeni su kasetirani plafoni od drva ariš.

7. Kameni stupovi zbog prljavštine i tragova voska očišćeni su pjeskarenjem.
8. Zbog dotrajalosti izmjenjeni su svi prozori na crkvi te su ugrađeni novi, istoga oblika, od drveta ariš (ukupno 29 komada).
9. Sva vanjska vrata obrađena su stolarski te nanovo obojana.
10. Trošni podovi od kamenih ploča zamijenjeni su novim kamenim pločama, po tonu i obliku sličnim postojećima. Stavljena je izolacija poda i instalirano je podno grijanje.
11. Proširen je i izrađen novi vjetrobran na ulaznim vratima.
12. Kako je pjevalište (kor) bilo tijesno, povećan je u jedinom mogućem smjeru uzdužne osi crkve.
13. Podignut je pod dviju sakristija u razinu s podom prezbiterija. Zbog tog zahvata podignuti su dovratnici kako bi ostali u cijelosti jednaki prethodnoj izvedbi.
14. Uvedena je voda u obje sakristije.
15. Postavljena je nova velika čoka u srednjoj lađi, a replike Meštrovićeve čoke iz crkve Sv. Marka u Zagrebu stavljene su u obje pobočne lađe.
16. Izrađene su nove velike klupe, njih četrdeset.
17. Napravljene su dvije velike ispovijedaonice koje su smještene u dnu pobočnih lađa.
18. Crkva je slikama i kipovima bila sakralna sirotica, a i ono što je imala u vremenu Domovinskog rata ukradeno je. Kažu da Slika mijenja pa čak i privremeni događaj, mijenja shvaćanje u viđenju. Kako se bez slike ne može uspostaviti zornost koja ulazi u metafizičnost prostora, tu potrebu povjerali smo akademskom slikaru gosp. Josipu Botteriju Diniju. On je prihvatio tu smionost i izradio stajališta u dimenzijama 110 x 70 cm. Izradio je mozaik-sliku na pobočnom oltaru sv. Josipa, a na Gospinom oltaru napravio je Gospinu sliku za udivljenu šutnju i asocijaciju, tako da je po njegovim slikama vjera prevedena u govor prostora, a oko se privinulo tajni (slici) iščekujući znak.
19. Restaurirani su kipovi sv. Josipa, Gospin kip (Tirolska škola) kao i oštećeni veliki korpus na križu pri kamenici na ulazu u crkvu.
20. Napravljeno je i postavljeno 12 sjedalica u prezbiteriju. Od njih tri dominiraju, kako veličinom, tako i u meštarskom izvedbom.
21. Crkva je ozvučena novim razglasom.
22. Crkva je u cijelosti obojana.
23. Okoliš crkve opločan je betonskom galanterijom (cca 2 400 m²), postavljeno je 10 novih vanjskih klupa.

24. Postavljen je na betonsku podlogu kamen na stepenište koje vodi prema ulaznim vratima crkve u širini 6 m x 24 stepenice.
25. Restaurirane su orgulje, rad braće Zupan iz godine 1897. Citirat ću prof. Božidara Grgu:

Drniške orgulje su značajne iz više razloga

1. *Najveće su orgulje radionice Zupan u Hrvatskoj.*
2. *Tip orgulja: srednjoeuropski, koncertne, prijenos mehanički. Veličina srednje velike dvomannualne orgulje.*
3. *Pravo je čudo da je ovaj gradić u pasivnoj Dalmatinskoj Zagori koncem XIX. st, imao potrebu za koncertnim orguljama, a još više začuđuje da su imali ekonomsku snagu za takav pothvat. Znatno jači Šibenik prve srednjouropske orgulje nabavlja tek 11 godina kasnije i to za sedam registara siromašnije. Orgulje veličine drniških nabavlja tek 1958. godine.*

Obnova orgulja bila je pozamašna, a sami radovi na obnovi crkve koštali su 6 000 000, 00 kn. Ne mogu zatajiti da je pored ispomoći ministarstava, uz priloge župljana, najviše pridonio gradonačelnik grada Drniša Ante Dželalija, kako svojim utjecajem u pojedinim ministarstvima, tako i obilatim priložima iz proračuna grada Drniša.

Svečani blagoslov i otvaranje crkve bi dana 2. svibnja 2009. godine kojemu nazočiše šibenski biskup Ante Ivas, provincijal dr. Željko Tolić, 30 - ak svećenika, visovački novaci, uglednici grada, županije, ministarstava hrvatske vlade te brojni puk drniškog kraja.

Nakon slavlja za stolom Riječi, razmilio se cijeli puk po stolovima gostinjskim te bi sveopća radost.

Fra Mate Gverić

Prvi simpozij i zbornik o fra Lovri Šitoviću

«Hrvatski studiji» Sveučilišta u Zagrebu prvi su put organizirali 27. i 28. listopada 2001. godine znanstveni skup u Skradinu i Visovcu o fra Pavlu Posiloviću (...oko 1653.), biskupu skradinskomu. Sljedeće je godine objavljen Zbornik u kojemu su tiskana predavanja s toga skupa.

Od toga doba svake se godine održavaju znanstveni skupovi o «tihim pregaocima». Tako je, naime, akademik dr. Antun Barac nazvao mnoge poznate i nepoznate tzv. «male pisce», koji su sami podnosili «tegotu dana

i žege» (Mt 20, 12) u veoma teškim političkim, društvenim i kulturnim uvjetima. Bili su to uglavnom franjevci, sinovi «Velike Majke» Provincije Sv. Križa Bosne Srebrene. Uza sve svoje prvotno svećeničko i pastoralno djelovanje, svi su oni pronalazili vremena i za pisanje i objavljivanje svojih djela. Pisali su jer su bili uvjereni da je osim izgovorene riječi i pisana riječ vrlo važno i često nezamjenjivo sredstvo evangelizacije i apostolata.

Osim o navedenom P. Posiloviću (1), održani su znanstveni skupovi i objavljeni zbornici o slijedećim piscima: fra Tomi Babiću (2), fra Petru Kneževiću (3), fra Josipu Banovcu (4), fra Jeronimu Filipoviću (5), fra Luki Vladmiroviću (6), fra Petru Krstitelju Bačiću (7), fra Stjepanu Zlatoviću (8) i posljednji o fra Lovri Šitoviću (9). Dakle, objavljeno je 9 zbornika o našim fratrima, koji su bili članovi naše Provincije Presvetoga Otkupitelja, a neki su od njih - prije podjele Bosne Srebrene - živjeli i radili u našim današnjim samostanima od Karina do Zaostroga.

Zbilja su «Hrvatski studiji» ostvarili veliki pothvat time što su okupili razne stručnjake, organizirali znanstvene skupove, osvijetlili mnoga pitanja o životu i djelovanju naše istaknute braće i u objavljenim zbornicima sve to ponudili hrvatskoj znanstvenoj i široj javnosti.

No, organizator ne posustaje. Ove je godine održan znanstveni skup u Šibeniku, Skradinu i Visovcu (14. i 16. svibnja) o fra Rafaelu Levakoviću (...1649.), zagrebačkom franjevcu i kanoniku, skopskom nadbiskupu, vatikanskom diplomatu i piscu. Jubilejski, deseti zbornik izići će sljedeće godine.

Iako je o fra Lovri Šitoviću relativno dosta pisano, ipak je činjenica da je prvi znanstveni skup o fra Lovri održan u Šibeniku i Skradinu 8. i 9. svibnja prošle godine (2008.), a ove je godine objavljen zbornik, također prvi u protekla gotovo tri stoljeća od fra Lovrine smrti. U Zborniku su obrađene društvene, političke i kulturne prilike doba u kojemu je fra Lovre živio, što se može vidjeti iz naslova pojedinih članaka: «Dimitte nobis» (dr. Pavao Knezović); Kulturno-povijesne koordinate fra Lovre Šitovića (akademik dr. Radoslav Katičić); Društveno-politička zbivanja na hrvatskom etničkom prostoru za života fra Lovre Šitovića (dr. Milko Brković); Ljubuški - rodni kraj fra Lovre Šitovića u 17. i 18. stoljeću (Radoslav Dodig); Gramatičke škole Bosne Srebrene u Šitovićevo vrijeme (dr. fra Emanuel Hoško); Franjevačka filozofska učilišta u Bosni Srebrenoj u doba fra Lovre Šitovića (Ivica Musić); Moralni i duhovni lik fra Lovre Šitovića (fra Gabrijel Jurišić); Latinsko-hrvatska gramatika fra Lovre Šitovića (dr. fra Bruno Pezo); Mjesto Šitovićeve gramatike u povijesti hrvatskoga jezikoslovlja (dr. Branka Tafra-Anela Mateljak); Gramatika Lovre Šitovića u povijesti hrvatske gramatikologije (dr. Diana Stolac); Uloga Šitovićeve gramatike u povijesti hrvatske gramatike (Ljiljana Kolenić);

Atribucija u prozi i stihu fra Lovre Šitovića (Anastazija Vlastelić); Primjer kulturnoga utjecaja - riječi stranoga podrijetla u Lovre Šitovića (dr. Šime Demopetra Košutar); Odnos Jakovljevićeve i Šitovićeve gramatike (Lucijana Bilić); Glagol u Šitovićeve katalogu i Lalićeve rječniku (Josip Grubeša); «Pisma od pakla» Lovre Šitovića (dr. Ines Srdoč-Konestraj; Šitovićeve poetika usmenog pjesništva u posveti «Pisme od pakla» (dr. Pavao Knezović); Izdanja Šitovićeve epske pjesme (Mario Grčević); «List navka karstjanskoga» Lovre Šitovića (dr. fra Ivan Karlić - Iva Mršić); Lovro Šitović i aktancijalne razine «Puti bez sna», povijesnog romana Ivana Aralice (dr. Miljenko Buljac); Splitski nadbiskup Stjepan Cupilli (Lucija Radoš); Kronika skupa (Marinko Šišak); Život Lovre Šitovića - u pjesmi (fra Stojan Damjanović).

Trebalo bi da svi naši samostani, odgojno-obrazovne ustanove, župe i misije u inozemstvu nabave fra Lovrin zbornik za svoje knjižnice. Zbornik se može naručiti na adresi: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Borongajska cesta bb, 10000 Zagreb.

Fra Gabrijel Jurišić

Neobična obljetnica

Drevni je običaj da se slave «obljetnice», tj. uspomene na važne ljude i događaje u povijesti nekoga grada, pokrajine, naroda, Katoličke Crkve ili cijeloga svijeta. Redovito se slave tzv. «okrugle obljetnice». Tako svećenici redovito slave «srebreni jubilej», tj. 25. obljetnicu Mlade Mise, ili «zlatni» (50. obljetnicu), ili dijamantni (60. obljetnicu). Crkva slavi jubilejske ili svete godine, tj. u svakom stoljeću 25., 50. i 100. godinu. Postoje i prigodne, npr. 1933. godine cijeli je kršćanski svijet slavio 1900. obljetnicu otkupljenja ljudskoga roda.

Prije pet godina naša je Provincija bila inicijator da se proslavi ne samo na provincijskoj razini - nego i mnogo šire - 300. obljetnice rođenja fra Andrije Kačića Miošića, (1704.-2004.) uzornoga redovnika i svećenika, profesora filozofije i bogoslovlja, povjesničara, književnika, proznog pisca i pjesnika, prosvjetitelja i buditelja hrvatske nacionalne svijesti. Njegove su pjesme prevedene na 14 stranih jezika, a «Razgovor ugodni naroda slovinskoga» objavljen je u preko 70 izdanja, «Korabljica» u 14, a «Elementa peripathetica», filozofijski priručnik na latinskom jeziku, jedno izdanja (Mleci 1752., str. XVIII+495).

U jubilejskoj godini održane su razne crkvene, znanstvene i kulturne manifestacije u domovini i u inozemstvu. Hrvatski državni sabor 2004. godinu

proglasio je «Kačićevom godinom» i bio pokroviteljem međunarodnoga simpozija, koji je organizirala Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU). Simpozij je održan u Palači Akademije u Zagrebu, zatim u Sinju, Makarskoj, Mostaru, Bristu i Zaostrogu. HAZU je izdala Zbornik radova «Fra Andrija Kačić Miošić i kultura njegova doba» (Zagreb 2007., str. 559).

Hrvatski biskupi na čelu s kardinalom Josipom Bozanićem, zagrebačkim nadbiskupom i predsjednikom Hrvatske biskupske konferencije, slavili su svečanu koncelebriranu sv. Misu, u kojoj su sudjelovali brojni provincijali i braća naše Provincije. Uz ostale vjernike bili su i hodočasnici iz Brista, rodnoga mjesta Starca Milovana. Kovana je prigodna srebrena i brončana spomen-medalja i izrađena spomen-paketa s likom Starca Milovana. U toj je prigodi snimljen dokumentarni film «Fra Andrija Kačić Miošić - 1704.-2004.» Scenarij je napisala Ljubica Benović, a redatelj je bio Ivan Jukić (traje 60 minuta). Nastupilo je više kulturnih djelatnika, a posebno su lijepi prizori iz mjesta u kojima je Starac Milovan živio: Brist, Zaostrog, Makarska, Sumartin, Šibenik, Visovac i Osijek sa slavonskom ravnicom i rijekom Savom. Sve je to bilo prije pet godina.

Ove godine, u nedjelju, 7. lipnja, Hrvatski radio i televizija (HRT) priredili su našoj javnosti ugodno iznenađenje, koje su sredstva društvenoga priopćivanja navijestila i preporučila (npr. Glas koncila, br. 23, str. 38). Na prvom programu u 1115 sati prikazan je spomenuti film. Na pitanje koje je postavljeno jednomu djelatniku HRT koji je razlog da je toga dana film uvršten u program, kratko je odgovorio: «Ove je godine 305. obljetnica rođenja Fra Andrije Kačića Miošića!»

Lijepo je bilo najprije vidjeti film, a onda i čuti da je HRT obilježila tri stotine i petu obljetnicu rođenja Starca Milovana.

Zbilja neobična obljetnica, ali zato još draža! Svaka čast, priznanje i zahvalnost priređivačima programa što su i na taj način obilježili život i djelovanje Starca Milovana!

Gledatelj

«Dani kršćanske kulture» i Zbornik «Kačić»

Kako je hrvatskoj javnosti poznato, od 2005. godine «Verbum», ugledna izdavačka kuća, u petom korizmenom tjednu priređuje vrlo značajnu međunarodnu manifestaciju «Dani kršćanske kulture» u Splitu, Dubrovniku i Šibeniku. Manifestacija s jedne strane želi upozoriti na bogatu kulturnu baštinu u hrvatskom narodu koja je nadahnuta kršćanskom teologijom,

a s druge želi potaknuti suvremene kulturne djelatnike na novo kulturno stvaralaštvo, koje će suvremenom čovjeku ponuditi teme i probleme kako ih gleda kršćanska vjera.

Ovogodišnji «Dani» održani su od 28. ožujka do 7. travnja. Na Petu korizmenu nedjelju (Glušnicu) bila je večer posvećena Zborniku «Kačić» i njegovim izdanjima u prigodi 800. obljetnice osnutka Franjevačkoga reda i četiri desetljeća izlaženja Zbornika i njegovih izdanja. U Pinakoteci Samostana Gospe od Zdravlja otvorena je Izložba svih izdanja Zbornika «Kačić». U ime organizatora sve nazočne pozdravio je Miro Radalj, ravnatelj «Verbuma».

Provincijal dr. fra Željko Tolić, domaćin manifestacije, otvorio je prigodnu izložbu izdanja. Dr. fra Vicko Kapitanović, profesor na Bogoslovnom fakultetu u Splitu, upozorio je na povijesnu tematiku koja je objavljena u Zborniku, a msgr. dr. don Drago Šimundža, nadbiskupski vikar za pastoral, prikazao je filozofske, teološke i druge studije, koje su objavljene u Zborniku i nekoliko njegovih nizova. U glazbenom dijelu programa nastupio je Komorni zbor franjevačkih bogoslova, pod ravnanjem fra Mile Čirka.

Fra Gabrijel Jurišić, urednik Zbornika, iznio je kratku povijest nastanka Zbornika, koja je razdoblja prošao i što je sve ostvareno. Donosimo njegov govor:

Cijenjeni štovatelji i ljubitelji ozbiljne hrvatske i kršćanske knjige!

Pogled u prošlost

Kad ste malo prije dolazili u ovu dvoranu, vidjeli ste ispred ovog Samostana spomenik fra Filipu Grabovcu. Bio je vojni kapelan hrvatskih vojnika u mletačkoj vojsci. Darovao je ovoj našoj crkvi Gospinu sliku koju mi štujemo pod nazivom Gospe od Zdravlja. Objavio je knjigu «Cvit jezika i naroda iliričkoga aliti arvackoga» (1747.). Mletačka je vlast najprije odobrila tiskanje knjige, a onda je fra Filip proglašen «državnim neprijateljem», strpan u tamnicu i umro kao mučenik za hrvatsku nacionalnu svijest.

Njegov mlađi suvremenik, fra Lovre Šitović, bio je imenovan starješinom male redovničke kuće, koja je bila baš ovdje, na mjestu ovoga Samostana. Dobio je zadatak da sagradi novi Samostan. On je napisao više knjiga, od kojih spominjemo «Latinsku gramatiku» u tri izdanja (1713.) i glasovitu «Pismu od pakla» od 1.311 deseteraca u više izdanja (1727.). Bio je poznati profesor filozofije i teologije, veliki propovjednik, koji je preminuo na glasu svetosti. Dakle, i fra Filip i fra Lovre, osnivači ovoga Gospina svetišta i samostana bili su i pisci knjiga.

Dva stoljeća kasnije, fra Ante Crnica i fra Karlo Nola, dva gvardijana ovog Samostana, širili su slavu Gospe od Zdravlja, sagradili ovu crkvu i stvorili najveće svetište Gospe od Zdravlja u Hrvatskoj. Obojica su bili vrsni pisci, a posebno je važna velika fra Antina knjiga «Naša Gospa od Zdravlja i njezina slava» (1939., str. 701).

I drugi su fratri naše Provincije pisali knjige. Provincija je imala svoju tiskaru «Kačić» u Samostanu sv. Lovre u Šibeniku. Tu se tiskao »Glasnik Gospe Sinjske«. Kad su poslije II. svjetskog rata komunisti srušili Nezavisnu Državu Hrvatsku i preuzeli vlast, uz druga zlodjela, dokinuli su i sav katolički tisak, a našoj su Provinciji oduzeli Tiskaru «Kačić». Tako su prošla dva desetljeća, kad komunisti nisu dali tiskati ništa što je hrvatsko i kršćansko.

Naši su fratri tražili načina kako tiskati koji molitvenik ili koju knjigu. Dr. fra Jeronim Šetka uspio je tiskati molitvenik «Put u život», ali ne u Hrvatskoj, nego u tiskari «Srboštampa» u Zemunu (1962.).

Skromni početak

Profesori Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj i Franjevačke klasične gimnazije u Sinju tražili su način da se nastavi znanstveno istraživanje i da se pokrene časopis kao što je prije rata bila «Nova revija». Ideja je bila jasna, želja opravdana, no nije bilo lako doći do novaca, a Komunistička partija je odbijala odobriti tiskanje bilo kakvih crkvenih časopisa ili zbornika.

Konačno je Uprava Provincije 1. ožujka 1966. godine odlučila sljedeće: izdavanje Zbornika – Almanaha, koji bi se trebao izdavati svake godine. Za ovu godinu već je osiguran materijal (tj. suradnja). Ovaj godišnjak pripremit će jedne godine gimnazija, a druge teologija. Materijal može biti prema potrebi i mogućnostima» (usp. Zapisnik Def. i Kap. sjednica Provincije Presvetog Otkupitelja, Split, 1966. godine.). Uskoro su imenovana dva urednika: za Bogosloviju fra Karlo Jurišić, a za Gimnaziju fra Josip Soldo.

Prikupljeni su članci, ali nije bilo lako naći tiskaru. Nije se moglo tiskati ni u splitskoj Slobodnoj Dalmaciji, nego je trebalo putovati od Sinja preko Zagreba do đakovačke tiskare Tipografija. I to su komunisti nazivali «demokracijom».

Kad je u svibnju 1967. god. trebalo obaviti tzv. prijelom Zbornika u Đakovu, fra Jozo je došao u moju sobu i zamolilo me da odem u Đakovo, a on će preuzeti moje školske satove u Gimnaziji. Tako sam prvi put u životu posjetio Đakovo i obavio prijelom jedne knjige.

Konačno je pri kraju svibnja izišao iz tiska prvi broj Zbornika, koji je nazvan «Kačić» u čast velikoga sina naše Provincije fra Andrije Kačića Miošića

(...1760.), profesora, pisca, književnika, preporoditelja, koji je ostavio neizbrisiv trag ne samo u hrvatskom narodu, nego je utjecao i na europski romantizam, a njegove su pjesme prevedene na 14 europskih jezika.

Prvi broj «Kačića» donio je 3 velike studije (od po 100 stranica) i tri manja priloga. Do danas je objavljeno 38 svezaka, a dvobroj 39-40 je u tisku i uskoro će izići.

Do sada u Zborniku je pisalo ukupno 243 pisaca, od toga 217 muškaraca, od kojih 42 su redovnici naše Provincije; franjevci drugih provincija (Mostar 5, Zadar 6, Sarajevo 7, Zagreb 5); 8 konventualaca, 7 kapucina, 6 trećoredaca, 2 dominikanca, 7 isusovaca, 1 karmelićanin, 1 salezijanac; biskupijski svećenici (Dubrovnik 1, Đakovo 1, Gospić 1, Mostar 2, Rijeka 1, Split 12, Vrhbosna 3, Zadar 2); 26 žena, od čega 8 redovnica.

U taj broj nisu uračunati: prevodioci na strane jezike, članovi uredničkih vijeća, tehnički urednici, umjetnici koji su oblikovali naslovne stranice, lektori i korektori, kao ni brojni djelatnici u tiskarama.

Objavljeno je preko tisuću članaka, predavanja s 12 simpozija i nekoliko spomen-spisa (K. Balić, K. Jurišić i P. Melada). Suradivali su (po narodnosti): Hrvati, Albanci, gradišćanski Hrvati, Slovenci i Talijani.

Širenje djelatnosti

Uskoro se pojavila potreba za tiskanjem knjiga, jer su neki pisci htjeli objaviti knjigu, a neki su materijali bili opsegom preveliki za redoviti članak ili studiju. Tako je 1978. godine pokrenuta «Knjižnica Zbornika 'Kačić' - monografije, dokumenti, građa...».

Prvi svezak činila je knjiga dr. Ante Sekulića »Drevni Bač«, nekadašnja nadbiskupija, po kojoj je nazvana cijela pokrajina Bačka. (Bilo je i političkih problema: fra Vendelinu Vojkoviću stvarao je poteškoće Partijski komitet).

Do danas je u tom nizu objavljeno 48 svezaka. Od toga je 35 pisaca napisalo pojedine knjige, a ostalo su zbornici u kojima je sudjelovalo više autora (20 redovnika, 10-ak redovnica i 10-ak drugih žena).

Iako smo u tom nizu objavili nekoliko monografija o hrvatskim katoličkim misijama u Njemačkoj, za monografije većega formata s više slika, a manje teksta, pokrenuli smo Niz »Tragovi«. Izišle su dvije.

Neke vrijedne knjige do kojih nije lako doći sve se više izdaju kao ponovljena izdanja. Stoga smo i mi pokrenuli Niz Ponovljenih izdanja - »Mala knjiga«. Izišla su 4 sveska, a u drugim nizovima još 4. Dakle, svega 8 ponovljenih izdanja, od kojih je najvažnija Marulićeva »Poslanica papi Hadrijanu VI.« (1522.) s popratnim tekstovima na latinskom, hrvatskom i engleskom jeziku.

Budući da su nam bili ponuđeni neki glazbeni naslovi, pokrenuli smo Glazbeni niz «Nova et vetera». Izišla su dva sveska s tekstovima i notnim priložima, koje su napisala 2 pisca i skladala 2 glazbenika. Novi je svezak u tisku (br. 3).

U određenom trenutku trebalo je pokrenuti i Niz posvećen «Riječi», tj. književnosti, pjesmi i romanu. Izišla su 2 naslova.

Pokazalo se uputnim objaviti neke naslove s nekim drugim izdavačima. Tako je nastao Niz «Zajednička izdanja». Tu su, uz ostalo, izišli i nekoliko ponovljenih izdanja, kao spomenuta Marulićeva «Poslanica». Svega je izišlo 13 svezaka.

Svemu se tome može pribrojiti i niz «Izvan nizova», odnosno to su naslovi na kojima nije označeno da ih je izdao Zbornik «Kačić» sam ili zajedno s nekim drugim izdavačem. No, Zbornik je u tim izdanjima odradio veliki dio posla.

U svim tim nizovima surađivalo je preko 80 suradnika (svećenika, redovnika, redovnica, ostalih građana i građanki).

Dakle, objavljeno je 36 svezaka Zbornika «Kačić» i 70 drugih naslova, tj. 106 svezaka, preko 300 pisaca, preko 15 000 stranica i veliki broj fotografija.

Još nekoliko podataka

Sve je to tiskano u raznim tiskarama u domovini i inozemstvu: «Grafotisak» (Grude, BiH), «Franjo Kluz» (Omiš), «Hubert Meuwesen» (Düsseldorf, Njemačka), «Informator» i «Denona» (Zagreb), «Jafra» (Solin), «Minerva» (Subotica, Vojvodina), «Prosvjeta» (Bjelovar), «Rotatori» (Rim, Italija), «Slobodna Dalmacija», «Dalmacija papir», «Tehničar» i «Hercegtisak» (Split), «Štampa» (bivša «Kačić», Šibenik), «Tipografija» (Đakovo). Ipak 80% naših izdanja tiskano je u «Slobodnoj Dalmaciji». I ovom prigodom najljepše zahvaljujem brojnim djelatnicima te tiskare, koji su se pokazali vrsni majstori svoje struke, dobri suradnici, a mnogi od njih i pravi prijatelji.

Zajednička su izdanja tiskana u nekim dugim tiskarama.

Svaki članak u Zborniku i svaka knjiga ima sažetke na raznim jezicima: albanskom, engleskom, francuskom, latinskom, mađarskom, njemačkom, portugalskom, ruskom i španjolskom. I djelatnike Nacionalne i sveučilišne knjižnice iznenadio je jezik «maši» (Zair, pokrajina Bukavu).

Po načelu zamjene Zbornik surađuje s raznim ustanovama u domovini i inozemstvu. Tako godišnje dobije preko 250 svezaka knjiga i časopisa za Knjižnicu Franjevačkog samostana u Sinju. Zbornik povremeno donosi popis primljenih naslova.

Zahvala

Deo Optimo Maximo Deiparaeque Mariae - Bogu dobromu i velikomu i Bogorodici Mariji, kraljici Franjevačkoga reda, hvala za sve što je Zbornik «Kačić» ostvario pomoću braće Provincije Presvetoga Otkupitelja, drugih redova i družbi, biskupija, znanstvenih i kulturnih ustanova kao i brojnih pojedinaca, podupiratelja iz Hrvatske i inozemstva.

Posebno zahvaljujem Upravi naše Provincije što je kroz sva četiri desetljeća ustrajno ne samo moralno, nego i materijalno pomagala da bi Zbornik redovito izlazio.

Zahvaljujem i izdavačkoj kući «Verbum», koja je začetnik «Dana kršćanske kulture», jedinstvene manifestacije u Hrvatskoj, što je ove godine u svoj bogati program uvrstila i izdanja našega Zbornika «Kačić».

Hvala i svim vama što ste večeras zajedno s nama na ovom kršćanskom i kulturnom susretu, kad obilježavamo 800. obljetnicu osnutka Franjevačkoga reda i četiri desetljeća Zbornika «Kačić» i njegovih izdanja.

Fra Gabrijel Jurišić

Dijamantna misa fra Stanka Radića

Jedan mladi čovjek, u 25. godini života, a bilo je to 1949. godine, u kojoj se još uvijek osjećao miris krvi prolivene u Drugom svjetskom ratu, a u kome je i sam prisilno sudjelovao, imao je hrabrosti krenuti drugim putem različitim od onoga kojega su antiteisti zacrtali za sve koji hoće biti lojalni novonastalom režimu. Nakon što je svoj teološki studij proveo u teškim uvjetima, imao je hrabrosti reći i učiniti: „... za njih posvećujem samoga sebe da i oni budu posvećeni u istini“ (Iv 17, 19).

Bilo je to 27. ožujka 1949. godine u crkvi Sv. Nikole u Baškoj Vodi, slavio je svoju prvu sv. misu uz čudnu glazbu koja je ozbiljno prijetila. Naime, komunisti su uz sama vrata župne crkve parkirali ogromni kamion čija je sirena stravično zavijala kroz čitav obred, pokušavajući obeshrabriti sve prisutne. Taj mladi čovjek, fra Stanko, u svom ponosu i dostojanstvu odgovorio je kako je stavio ruku na plug, zaorao Gospodnje brazde, te da se neće okretati.

I krenuo je na svoju svećeničku Golgotu, a križni put do nje, dug punih 60 godina. Susreo je na njemu brojne mučitelje, brojne Cirence, ali i brojne Veronike s rupcem u džepu i rukama, pa je prirodno očekivati četrnaestu postaju, kada će zajedno sa svojim Gospodinom izreći „svršeno je“. A na

tom dugom putu: praćenja, privođenja, saslušanja, klipova pod nogama, sudova, ljubomore, mržnje i sve ono preteško što slijedi iza toga. I tako sve do srebrne mise kada će se čakskom odvojiti od svijeta da bi bio bliže Bogu, uputio se vrhu Biokova da bi upravo gore na oltaru surog kamena kojeg je Priroda milenijima klesajući pretvorila u oltar, a po Božjoj zamisli upravo za ovaj slučaj. I tu, u toj čistoj prirodi, fra Stanko zasja srebrom uz prisutnost dvaju mještana, dvaju uzornih redovnika i svećenika, dvaju znanstvenika fra Jure Radića i fra Karla Jurišića, koji je to i objavio u listu „Marija“ pod naslovom “Četiri domaća kršćanska rekorda u 1974. godini“, a vrlo zanimljiv prikaz donio je i mjesečnik Kana.

Ubrzo prođe i drugih 25 godina i srebro se preobrazilo u zlato. Vrata slobode su širom otvorena. Kamionska sirena je zašutjela, zamijenio ju je zvuk orgulja i zanosna pjesma Baškovođana upućena Bogu kome je zlatomisnik radosno i predano služio; mržnju je zamijenila ljubav, neprijateljstvo prijatelji koje je kroz 50 godina stjecao ljudskim odnosom i dobrotom koja je ključ za otvaranje neotvorenih brava. I brojne, naoko neotvorive, uspio je otvoriti.

A onda opet “idu dani, idu dani” i donose nove vrijednosti: zlato se preobrazilo u dijamant. 19. travnja 2009. godine fra Stanko je slavio svoju dijamantnu misu u rodnoj Baškoj Vodi, okružen brojnom subraćom, a tik uz njega provincijal fra Željko Tolić koji je držao prigodnu homiliju i Generalni vizitator za našu Provinciju fra Matija Koren.

Nakon što su plodovi prikazane dijamante žrtve namijenjeni Gospodinu kao zahvala za prošlost i molitva za budućnost s euharistijskog stola i stola riječi, sjelo se za domaći kućni stol. I tu je bio zanimljiv dio kada se fra Stanko u stankama obraćao svakome pojedincu i u svakome od njih otkrivao zlatnu nit prijateljstva stečenog kroz šezdesetogodišnje pastoralno djelovanje. Bili su tu brojni intelektualci koji su slušali njegova predavanja, a Jedan između prisutnih, ugledni liječnik-kirurg, ponosan što mu je fra Stanko veliki i iskreni prijatelj, rekao je: “Da se slučajno dogodilo te nisam nikakvim prijevoznim sredstvom mogao stići u Bašku Vodu na ovo slavlje, došao bih pješke, a to bi bila relacija Kaštela - Baška Voda”.

Razlog ovakvoj privrženosti bio je njegov očinski odnos prema svakom čovjeku, pun dobrote i topline, pun danonoćne spremnosti da pomogne, dok u javnim odnosima nastupa misaono i u vezi s konkretnim životom slušatelja, iskreno i daleko od svake glume.

I fizički i mentalno još uvijek u snazi da traži, nađe i stavi na ramena izgublenu ovcu, što je pastirskom intuicijom i dokazao, osnovavši dvije institucije: katekumenat i Savjetovalište za obitelj. Katekumenat, didaktičko-moralnu pouku, prije primanja sakramenata kršćanske inicijacije, iskreno je usvojilo oko 7000 odraslih osoba, odlučnih da im daljnji život bude u

skladu s učenjem našega Gospodina. A Savjetovalište za obitelj, institucija u kojoj djeluje deset eminentnih stručnjaka, koji kao volonteri dnevno pružaju usluge svim uzrastima.

Nakon dijamantnog slavlja fra Stanka smo upitali: „A što sada?“ Odgovorio je: „U jednoj televizijskoj emisiji u kojoj se raspravljalo o mome pastoralnom djelovanju, voditeljica me predstavila kao čovjeka koji zajedno s kolima kojima se služi ima 109 godina“, a onda je šaljivo nastavio: „Starost nas vraća u djetinjstvo, a djetinjstvo pretpostavlja rast i uzrast do punine. Stoga ću još dugo živjeti, ako slučajno ne umrem!“

Za svoj budući život u pozivnici za dijamantnu proslavu, napisao je: „Tko ujutro spozna istinu, taj navečer može umrijeti“.

Večer nije daleko, ali s obzirom na njegovu stvarnost neće ostati pod zidom smrti. Preskočit će ga na katapultu odgovornosti za život i njegove vjere u taj život koji slijedi.

Našem subratu fra Stanku srdačne čestitke.

Sudionik

Antićevo u Sonkovićima

Na blagdan Sv. Marka, evanđelista, 25. travnja fra Vladimir Tadić, vicepostulator pohodio je župu Piramatovci. Kako se sv. Marko, evanđelist na poseban način slavi u filijali Sonković, jer je zaštitnik sela, fra Vladimir je predvodio središnje euharistijsko slavlje i propovijedao. U nadahnutoj propovijedi povezo je lik sv. Marka sa Slugom Božjim o. Antom Antićem, istaknuvši kako je Sluga Božji o. Antić „naše gore list“, sin šibenskog kraja. Ono što je na poseban način privuklo pažnju nazočnih vjernika u fra Vladimirovoj homiliji jest svakako podatak da je Sluga Božji o. Antić pohodio župu Piramatovce, kao i samo selo Sonkoviće. Taj podatak kod vjernika je izazvao zanimanje, znatiželju, a i radost.

Svakako je potrebno naglasiti kako je crkva bila dupkom puna, što je znak da vjernici očekuju, odnosno traže kako izvanredne propovjednike, tako i slavlja koja uveličavaju „gosti“, kao što je bio slučaj s pučkim pjevačima iz Murtera.

Na kraju euharistijskog slavlja i Župnikove zahvale, fra Vladimir je dijelio sličice s likom Sluge Božjega i prigodnom molitvom za proglašenje blaženim i svetim, a ispred crkve smo ovjekovječili slavlje s nekoliko fotografija za glasilo *Ante Antić*.

Sutradan je fra Vladimir predvodio euharistijska slavlja u Vaćanima i u župnoj crkvi u Krkoviću. Crkve su bile dupkom pune.

Neka nam svemogući Bog udjeli milost da proglašenje blaženim Sluge Božjega izazove duhovni preporod i radost u našem hrvatskom narodu.

f.n.p.

Nagrada za životno djelo dr. fra Petru Bezini

U povodu blagdana Sv. Dujma i Dana grada Splita (7. svibnja), u srijedu 6. svibnja na svečanoj sjednici Gradskog vijeća održanoj u HNK Split, a na kojoj su prisustvovali brojni uzvanici iz političkog i kulturnog života Splita i Splitsko-dalmatinske županije, te crkveni velikodostojnici s nadbiskupom msgr. Marinom Barišićem i pastoralnim vikarom msgr. Dragom Šimundžom, uručene su tradicionalne nagrade Grada Splita za 2008. godinu, i to četiri nagrade za životno djelo, te tri godišnje osobne i tri skupne nagrade.

Prestizhnu Nagradu Grada Splita – nagradu za životno djelo dobio je (na prijedlog splitskog književnika Petra Vulića) istaknuti hrvatski povjesničar dr. fra Petar Bezina (92) za osobiti istraživačko-publicistički rad na izučavanju povijesne građe. Nagradu fra Petru Bezinu uručio je gradonačelnik Splita Ivan Kuret i Predsjednik gradskog vijeća Ante Kriletić. A kako se ističe u obrazloženju, nagradu je zavrijedio dr. fra Petar Bezina zbog autorstva mnogih znanstvenih knjiga, stručnih članaka, te sudioništva na mnogim znanstvenim skupovima koje je, između ostalih, upriličilo Hrvatsko žrtvoslovno društvo, Katolička Crkva i dr.

Dobitnik je i mnogih prestižnih nagrada i priznanja među kojima se svakako ističe Nagrada Splitsko dalmatinske županije za životno djelo.

Najcitiraniji je hrvatski povjesničar. Bio je član saborske Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava (počinjenih na ovim prostorima), koja je iznenadno ukinuta 2000. godine. O njemu i njegovom radu pisali su mnogi ugledni hrvatski autori, npr. dr. fra Karlo Jurišić, mr. fra Žarko Maretić, s. Marija od Presv. Srca (Anka Petričević), prof. dr. Zvonimir Šeparović, dr. sc. Milan Vuković i mnogi drugi.

Uz to, dr. Bezina je, stoji u obrazloženju, živa enciklopedija – legenda Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja. Bavio se i dokumentarnim filmom od kojih su zapaženi: „Čudotvorna Gospa Sinjska“ (1965.), „Visovac“ (1966.), film o životu časnih sestara Franjevki od Bezgrješne u Šibeniku

pod naslovom „Kakve smo takve smo, ali tvoje smo Gospodine“ te film s naslovom „Moj brat Andrija“.

Nagrada je ujedno priznanje i cijeloj Franjevačkoj provinciji Presvetoga Otkupitelja, hrvatskoj povjesnici i mnogobrojnim žrtvama o kojima je fra Petar u svojim žrtvoslovnim djelima stručno i s ogromnom ljubavlju svjedočio – posvetivši tom radu cijeli svoj život.

Ivica Luetić

Danilsko Tijelovo

Poznate su nam već uvriježene procesije na Tijelovo, kad se s Presvetim Sakramentom obilazi crkvenim dvorištima ili oko groblja te blagoslov s njim daje na sve četiri strane svijeta. Tako je i ove godine, još jednom, *Tijelovska procesija* upriličena na Danilu, ali, ova je bila ispunjenja u srcu i prostoru.

Ove godine se više vjernika priključilo ovom činu. Razlog njihovog odaziva je bio blagoslov nove oltarne slike, zaštitnika župe sv. Danijela koja se u toj prigodi izložila puku na štovanje.

Sliku je naslikao i župi darovao akademski slikar Miro Vukšić. Isti je slikar već ranije naslikao uljem na plamu svece koji se slave u područnim crkvama.

Euharistijsko slavlje je predvodio fra Božo Vuleta, gvardijan samostana Gospe Sinjske. Na samom početku je blagoslovio oltarnu sliku na kojoj je sv. Danijel prikazan u nekoj udubini (jami), a oko njega se nalaze tri lava. U vrhu slike naslikan je anđeo.

Gvardijan je protumačio simboliku ovih zvijeri i anđela. Protumačio ih je kao tri izvora zla kako ih je sazeo Katolički katekizam: tijelo, svijet i đavao. „Kad čovjek uspostavi sklad u sebi, kad uspostavi sklad sa svijetom koji ga okružuje, tj. ‘pokrsti’ svoje ‘tijelo’ i ‘svijet’, što znači da se pokloni Bogu u ‘tijelu’ i ‘svijetu’, onda zle duhovne sile gube moć nad njim. One su pod Božjom kontrolom“ - istaknuo je fra Božo, obrazlažući simboliku lavova. Za anđela na samom vrhu slike iznad svečeve glave reče da on „uprizzoruje Božju suradnju s nama u našem ‘pripitomljavanju zvijeri’ u nama i oko nas i ‘ukročivanju’ đavolskih sila.“

Za vrijeme procesije i euharistijskog slavlja pjevali su zbor „Sv. Danijela“ i KUD „Sv. Ante“ s Kraljica, koji su kraj slavlje uveličali pjesmom *Svake noći za te Boga molim*.

Očevidac

Hodočašće roditelja Zbora mladih iz župe Gospe od Zdravlja

Svibanj, Marijin mjesec, čini se najljepše vrijeme za hodočašće našoj Majci. Možda je baš takva misao ponukala našeg fra Stipicu Grgata i časnu sestru Zoru Radić da povedu nas, roditelje pjevača zbora mladih Gospe od Zdravlja, na hodočašće u Mariju Bisticu. Naš put trajao je dva dana, prvi dan u Zagrebu, drugi u Mariji Bistici.

U pobožnom i veselom raspoloženju 23. svibnja oko 12 sati stigli smo u Zagreb, točnije pred katedralu. Obavijeni duhovnom tišinom ušli smo u zagrebačku prvostolnicu. Nekoliko trenutka posvetili smo osobnoj molitvi da bismo se potom okupili oko groba velikana naše domovine i vjere blaženog Alojzija Stepinca. Natpis na njegovome grobu - *Ovdje iščekuje Uskrsnuće tijela blaženi Alojzije Stepinac* - potaknuo nas je na razmišljanje kako smo samo hodočasnici u ovome životu te da su „ovozemaljski rastanci“ samo privremeni jer nas sve očekuje zora Uskrsnuća.

Potom smo zastali i pred grobom Zrinskog i Frankopana gdje smo pročitali natpis što ispunja srca ponosom *Navik on živi ki zgine pošteno*.

Iza glavnog oltara nalazi se grob našega dragoga blagopokojnog kardinala Franje Kuharića. Nakon nekog vremena zaputili smo se u muzej koji se nalazi uz katedralu. Zapravo, to je spomen-zbirka iz ostavštine sluge Božjeg Alojzija Stepinca. Tu smo, na trenutak, odškrinuli vrata povijesti naše vjere, kada su komunisti htjeli pošto poto izdvojiti Crkvu u Hrvata iz krila Crkve u Rimu te je na taj način uništi. Tu smo upoznali kardinala Stepinca čitajući njegovu duhovnu oporuku, u kojoj upućuje svećenstvo da se nikad ne odvoji od Crkve Kristove, od Pape u Rimu, jer time se odvaja od Krista. Muzej je pun pisama, fotografija i predmeta kojima se koristio blaženi Stepinac. Od svega najdojmljivije su njegove riječi pisane u sužanjstvu kojima je ostavio jako vrijedne duhovne naputke svima nama. Pisao je kako je bilo mnogo sposobnijih za službu koju je obnašao, ali „Bog odabra lude da posrami mudre“. Onako skroman i ponizan zamolio je oprost za svoje pogreške i dao ga svima onima koji su prema njemu sagriješili. To je samo djelić onog bogatstva riječi i djela što nam ih je predao u baštinu. Muzej je bogata baština, moglo bi se u njemu ostati i detaljno proučavati satima i danima. Nakon katedrale i Kaptola spustili smo se u „Palmotićevo“, tj. u baziliku Srca Isusova te pohodili grob blaženog Ivana Mertza. Potom smo krenuli u samostan Majke Božje Lurdske gdje nas je dočekaio fra Vladimir Tadić, vicepostulator.

Fra Vladimir nas je uveo u kapelu te nam nakon molitve, u kratkim crtama, pokušao približiti lik oca Ante Antića, koji je živio i umro u tom samostanu,

a sad je u postupku proglašenja blaženim i svetim. Velikim žarom i ljubavlju fra Vladimir nam je govorio o ocu Anti Antiću i podijelio nam molitve da se i mi utječemo u njegov zagovor u svojim potrebama. Imali smo i tu milost da možemo posjetiti sobu oca Antića. Na vratima sobice piše *Dobri otac Ante Antić (16. travnja 1893 - 04. ožujka 1965). posljednje godine svoga života je proveo i blaženo preminuo u ovoj sobici.*

Uz krevet koji je prekriven fotografijama molitelja i njihovih obitelji, nalazi se sjedalica, preko nje štola. Nasuprot kreveta klecalo, a iznad slika Gospe žalosne koja drži u naručju svog mrtvog Sina.

Skromna je to, a bogata soba, ispunjena molitvom. Zatim smo pošli na grob oca Antića, što me podsjetilo na hodočašće u Rim, gdje smo se molili na grobovima svetaca, ova ista grupa ljudi. U sobi iznad crkve nalazi se ured Vicepostulature, u kojoj smo vidjeli i doživjeli mnogo, a u srcima se rodila želja da upoznamo bolje ovoga budućeg sveca. Pozdravili smo se s dobrim i vrijednim fra Vladimirom i zaputili na Mirogoj da se pomolimo na grobu našega prvog predsjednika dr. Franje Tuđmana.

Sljedeći dan, na blagdana Marije Pomoćnice, krenuli smo kroz prekrasno Zagorje Majci Božjoj Bistričkoj, opet s molitvom i pjesmom. Čim smo stigli obavili smo pobožnost križnog puta, moleći od postaje do postaje. Euharistijsko slavlje bilo je na otvorenom, jer je bio *Dan vatrogasaca*, pa je njihov zbor pjevao.

Odatle smo se zaputili u Split, ispunjeni mnogim dojmovima, duša natopljenih molitvama zahvale i prošnje koje smo izlivali pred našu Gospu.

U povratku smo bili vesela i malena djeca, jer nam je Majka učinila srca slobodnijima i otvorenijima kroz molitvu i druženje.

Bogu hvala za ovakva druženja koja oplemenjuju duše i povezuju ih na ovom putu s Crkvom u Nebu.

Vesela Dujmić

Duhovna obnova u HKM u Freisingu

U HKM u Freisingu od 3. do 5. travnja održana je duhovna obnova pod nazivom *Mir i dobro* koju je predvodio profesor Katoličkog teološkog fakulteta Sveučilišta u Splitu prof. dr. fra Anđelko Domazet.

Njemačka župa St. Georg iz Freisinga za ovu je prigodu hrvatskoj zajednici stavila na raspolaganje župnu dvoranu u kojoj se za vrijeme duhovne obnove okupio veći broj hrvatskih vjernika s područja ove Hrvatske katoličke misije

koja obuhvaća sjeverni dio nadbiskupije München-Freising u kojoj živi oko 3500 hrvatskih vjernika. Fra Ivan Čugura, voditelj HKM Freising, i pastoralni suradnik Iija Čolić za svoje su vjernike organizirali duhovnu obnovu u godini kada Franjevački red slavi 800 godina postojanja, želeći na taj način svima onima koji osjećaju čežnju da žive slobodnije, opuštenije i onima koji traže svjetlo za svoje životne tame omogućiti da upoznaju kršćansko i franjevačko umijeće življenja.

Unatoč proljetnim školskim praznicima i činjenici da je veći broj hrvatskih vjernika otputovao u Domovinu, predavanja, zajedničke molitve i pjesme privukle su povećani broj vjernika. U župnoj dvorani St. Georg osjećalo se neko posebno zajedništvo koje je vladalo među vjernicima koji su sa pozornošću pratili fra Anđelkova predavanja. “Koliko patnje i lutanja postoji u ljudskom životu jer su ljudi izgubili osjećaj o svojoj vrijednosti”, zapitao se fra Domazet na početku svog predavanja o vjeri i samopoštovanju. “Nikada čovjek sebi ne škodi kao onda kada se omalovažava, onaj tko sebe čini malenim nije shvatio duhovni nauk Crkve. Naša nas vjera mora iznutra oslobađati i samo je ta vjera ona koja dolazi od Krista, vjera kojom se utjeruju strahovi nije prava vjera. Bog ne želi da hodamo pod teretom krivnje, kršćanstvo je religija otkupljenja, a Bog nam uvijek iznova daje novu priliku da se nakon naših padova i propusta okrenemo izvoru na kojemu možemo crpiti svoju snagu. Svima nam treba zdrava vjera u sebe, u svoje sposobnosti, to je ono što nam daje snagu i nadu na našim životnim putevima. Vjera nam pomaže i kada smo opterećeni negativnim mislima koje nas blokiraju i zarobljavaju u našem djelovanju. Naša vjera je naša moć i snagom vjere možemo savladati naše bolesti i mentalne blokade. Isus je donio poruku da smo veliki i neponovljivi, a naša nutrina je često zagađena malenošću, pesimizmom i strahom od budućnosti. Vjera je izgradnja naučenog optimizma. Ne može vjernik biti pesimist, pesimizam je protiv života”. Fra Anđelko se u svom predavanju osvrnuo i na naše molitve koje nisu učinkovite zato jer proizlaze iz straha i nepovjerenja. “Kada molite a ne vjerujete u pozitivan ishod vaše molitve, onda molite iz straha i vaša molitva se ne ispunjava, jer strah dominira u vama. Moliti treba s povjerenjem i s potpunim predanjem, mirno podijelite s Bogom svoje patnje, bez grča i straha. Tko ne posumnja u svom srcu, njegova molitva će se ostvariti”, istaknuo je fra Anđelko na kraju svog predavanja. Posebnu ljepotu i uzvišenost ovoj duhovnoj obnovi dali su članovi crkvenog zbora HKM Freising predvođeni Krunom Jankovićem koji je inače orguljaš, ali je ovaj put svoje glazbeno umijeće pokazao i svirajući gitaru, Vesnom Soldom iz Landshuta, poznatom violinisticom koja je duhovnu obnovu uljepšala svirajući violinu, Zvonkom Bičanićem koji je isto tako svirao na gitari i

solisticom Marijom Šipuš. Prekrasne duhovne pjesme, uz veliku podršku nazočnih vjernika, odzvanjale su župnom dvoranom St. Georg, čineći ovo duhovno druženje vjernika iz HKM Freising još posebnijim.

Na Cvjetnicu je voditelj duhovne obnove fra Anđelko predvodio euharistijska slavlja na hrvatskom jeziku u Landshutu, Freisingu i Dachau.

Anđela Drmić

Križni put nacija u Münchenu

Na Veliki petak u središtu Münchena održan je *Križni put naroda* koji se već tradicionalno održava uz sudjelovanje katoličkih vjernika različitih narodnosti koji žive na području nadbiskupije München-Freising.

Brojni hrvatski vjernici predvođeni voditeljem HKM u Münchenu fra Tomislavom Dukićem i dušobrižnicima fra Borisom Čarićem, fra Danielom Stipanovićem, fra Lukom Livajom i đakonom Matom Kutleša sudjelovali su na ovom Križnom putu koji je predvodio Münchenski biskup Engelbert Siebler uz sudjelovanje Wolfganga Hubera koji je u Münchenskoj nadbiskupiji zadužen za strane katoličke zajednice.

Prekrasan proljetni dan privukao je nekoliko tisuća katoličkih vjernika u središte glavnoga bavarskog grada da se kroz zajedničke molitve i pjesme na različitim jezicima prisjete patnje i muke Gospodina našega Isusa Krista.

Križni put je započeo u crkvi St. Michael, nastavljen je kroz središte grada pa sve do crkve St. Peter. Ovogodišnji Križni put održan je pod motom *Patnju svijeta otkriti u Isusovom križu*. Biskup Siebler je na početku Križnog puta istaknuo da patnje, progoni, glad i ratovi kojima su izloženi katolici u svijetu podsjećaju na patnje koje je Isus pretrpio na svom križnom putu. "Neka nas ovaj zajednički Križni put oslobodi kratkovidnosti koja često zauzima našu stvarnost i neka probudi osjećaj za druge koji nepravedno trpe i podnose patnje", istaknuo je biskup Siebler.

Hrvatski vjernici predvodili su četvrtu postaju Križnog puta. Tekst i molitve četvrte postaje čitali su majka i sin Karin i Christopher Terzić, aktivni članovi hrvatske zajednice. Hrvatsku korizmenu pjesmu *Ja se kajem, Bože mili*, otpjevala je Marija Tušek, članica ženske vokalne skupine Lira. Bio je poseban osjećaj u srcu Münchena slušati tonove te korizmene pjesme koja govori o našim ljudskim slabostima i nesavršenostima, o beskrajnoj Božjoj milosti. Aktivnim nastupanjem na *Križnom putu naroda* hrvatski vjernici su

potvrdili da su postali neizbrisivi dio ove velike sredine. Isto tako su ostali i dosljedni svojim stoljetnim običajima. Dio hrvatskih uskrasnih običaja postao je na tren stvarnost u srcu Münchenske pješačke zone, a hrvatske riječi su nas odvele u crkve diljem Hrvatske. Križ četvrte postaje nosio je Branko Kovač, aktivni član ove hrvatske zajednice.

U čast 800. obljetnice Franjevačkog reda za vrijeme Križnog puta nošen je franjevački križ koji je replika originalnog križa iz crkve Sv. Damjana iz Assisa. To je križ koji prikazuje proslavljenog Krista s anđelima, svetima i Duhom Svetim. Za ovu prigodu je replika franjevačkog križa dostavljena iz samostana St. Gabriel iz Münchena.

Nakon *Križnog puta naroda* obredi Velikog petka za hrvatske vjernike nastavili su se u crkvi St. Paul.

Andela Drmić

Ministrantsko druženje u Koblenzu

Oko 150 ministranata iz hrvatskih katoličkih misija Offenbach, Koblenz, Mainz, Frankfurt, Rüsselsheim i Wiesbaden okupilo se 1. svibnja u novom centru Hrvatske katoličke misije u Koblenzu. Dopratili su ih svećenici i pastoralni djelatnici.

Prvi dio zajedničkog druženja održan je u crkvi Sv. Franje Asiškoga. Tu se slavila sveta misa koju je predvodio fra Josip Bebić, ravnatelj Hrvatske inozemne pastve u Frankfurtu. S njim su koncelebrirali fra Mladen Marić (Offenbach), vlč. Stjepan Zadravec (Koblenz), fra Ante Bilić (Mainz), fra Ivica Erceg (Frankfurt) i fra Berislav Nikić (Rüsselsheim). Propovijedao je fra Ante Bilić.

Fra Ante je u nadahnućoj homiliji istaknuo: „Kao što je Isus imao svoje suradnike, apostole, tako i mi svećenici danas imamo svoje suradnike, a to ste vi ministranti. I svećenici i ministranti trebaju svojim životima i svojim rukama svjedočiti tko su, što su i koga oni predstavljaju na zemlji.

Današnji mladi ljudi zanose se za zemaljskim zvijezdama. A Isus nije bio zemaljska zvijezda, On je bio i ostao, vječno svjetlo. U Njega se trebaju ugledati svi njegovi suradnici, a to su na prvom mjestu svećenici i ministranti, i trebaju to nasljedovanjem i svojim radom svakoga dana potvrđivati“.

Drugi se dio jednodnevnog druženja sastojao od liturgijskog kviza i sportskih natjecanja. Liturgijski je kviz održan u kriпти župne crkve. Prvo mjesto pripalo

je ministrantima iz Rüsselsheima, drugo ministrantima iz Koblenza, a treće ministrantima iz Frankfurta.

Sportski dio natjecanja u trčanju, nogometu i u ostalim sportskim disciplinama održano je na nogometnom stadionu NK CROATIA u Koblenzu. Cijeli program je vodio vlč. Stjepan Zadravec, voditelj Hrvatske misije u Koblenzu i župnik četiriju njemačkih župa, sa svojim suradnicima.

Fra Berislav Nikić

Majčin dan u Rüsselsheimu

Ovogodišnja peta vazmena nedjelja obilježena je proslavom Majčinog dana. U Hrvatskoj katoličkoj misiji u Rüsselsheimu osjetila se posebna radost, jer nam slavlja poput ovoga dozivaju u pamet kako nam je život darovan kako bismo svijet učinili ljepšim, kako bismo nadišli sami sebe i obdarili naše bližnje trenutkom svoga vremena.

Prvi dio obilježavanja Majčinog dana održan je u crkvi Presvetog Trojstva u kojoj je euharistijsko slavlje predmolio fra Berislav Nikić, voditelj misije.

Fra Berislav je na početku euharistijskog slavlja čestitao svim majkama te pozvao nazočne vjernike da budu ponosni na svoje majke, da se mole za njih, jer bez naših majki ne bi bilo ni naše sadašnjosti, budućnosti ni vječnosti. U nadahnutoj propovijedi istaknuo je kako je Bog za vjernike vječna i neprocjenjiva vrednota, a zemaljska je majka i za vjernike i nevjernike zlato koje jednako sjaji.

Drugi dio proslave održan je u misijskim prostorijama. Program slavlja pripremila je s. Estera Marijić, a zajedničko druženje naših vjernika organizirali su članovi Župnog Vijeća, na čelu s Bosiljkom Dizdarom.

Na ovaj dio proslave došli su dr. Dietmar Gibelmann, generalni vikar Biskupije Mainz i Bernhard Kremer, referent za strance u Biskupiji Minz. Obojica su bila iznenađena srdačnim dočekom naših ljudi i otvorenim prijateljskim razgovorima.

I u Crkvi i u zabavnom dijelu programa koji se odvijao u misijskom dvorištu, djeca su recitirala i pjevala pjesme koje su bile posvećene našim zemaljskim majkama i Blaženoj Djevici Mariji, duhovnoj majci svih kršćana.

Sudionik

Slavlje Prve pričesti u Stuttgart-Zentrumu

9. svibnja u Hrvatskoj katoličkoj zajednici Bl. Alojzije Stepinac iz Stuttgart-Zentaruma proslavila se svečanost Prve svete pričesti u crkvi Sv. Hedwiege u Stuttgart-Möhringenu. Svečanost je predvodio fra Ante Buljan, a koncelebrirali su župnik fra Nediljko Brčić i voditelj HKM u Rüsselsheimu fra Berislav Nikić. Prvoj svetoj pričesti pristupilo je trideset i šestero djece.

Prvopričesnici su, noseći prvopričesničke svijeće ukrašene cvijećem, u svečanom mimohodu kroz sredinu crkve pristupali k stolu Gospodnjem. Ulaznu pjesmu *Isus te zove, pođi mu* pjevale su Anna Anić, Stjepan Kušenić i Ines Pepić.

Prije početka euharistijskog slavlja pozdravne govore održali su: župnik fra Nediljko Brečić, Svjetlana Nikić (majka jedne od prvopričesnica) te prvopričesnici: Danijela Ćosić, Elena Radlejić, Giulia Tudja, Antonia Rotim, Cassandra-Valentina Halas-Lovrić i Eleonora Vuletić. Prvo čitanje je čitao prvopričesnik Mario Stojak, a psalam su pjevale prvopričesnice Jelena Petrušić, Giulia Tudja i Marlen Luis Kata Nikić.

Prvopričesnice Jelena Petrušić i Kristijana Matanić prokomentirale su Ivanovo evanđelje o susretu Isusa i Samaritanke na Jakovljevu zdencu (Iv 4, 5-14). Fra Ante je slavlje završio riječima: „Isus je nositelj života i darovatelj žive vode. Pričesnici, dolazite na taj izvor ne povremeno, nego uvijek, svakodnevno. Pijte tu čistu izvorsku vodu, koju vam daje Isus u Riječi Božjoj i u svetim sakramentima i bit ćete zdravi u duši i tijelu“.

Euharistijsko slavlje završilo je Gospinom pjesmom *Zdravo Djevo*, nakon koje je uslijedio zajedničko fotografiranje.

F. B. N.

24. biblijska olimpijada

U subotu, 16. svibnja 2009. godine u kulturno-sportskom centru Martinsee u Heusenstammu, održana je *24. biblijska olimpijada* koju je organizirao fra Josip Bebić, delegat hrvatske inozemne pastve u Njemačkoj iz Frankfurta, sa svojim suradnicima.

Tema biblijskog natjecanja bila je: *Sa sv. Pavlom i sa sv. Franjom prema Bogu!* U natjecanju je sudjelovala 41 skupina iz sljedećih misija: Augsburg, Bielefeld, Darmstadt, Düsseldorf, Ehingen, Frankfurt, Hagen, Karlsruhe, Köln, Kelkhein, Mainz, Moers, München, Offenbach, Rüsselsheim, Ulm i Wiesbaden te jedna skupina iz Ljubljane. To je bio i *36. susret hrvatske katoličke mladeži* u Njemačkoj. Na susretu je bilo oko 600 natjecatelja i odraslih.

Počasni gosti susreta bili su Vedran Konjevod i Krešimir Cindrić iz Generalnog konzulata RH u Frankfurtu. Pozdravnu riječ natjecateljima uputio je Vedran Konjevod, koji je između ostaloga rekao: „Budite hrabri! Idite za Kristom! Krist osmišljava patnje i poteškoće ljudskoga života!“

Prvi dio Biblijske olimpijade započeo je euharistijskim slavljem koje je predvodio delegat hrvatske inozemne pastve u Njemačkoj fra Josip Bebić, a s njim su koncelebrirali: fra Marko Prpa, fra Željko Ćurković, fra Ante Bilić, fra Luka Šarčević, fra Kristijan Krijan, fra Danijel Stipanović, fra Stjepan Neimarović i vel. Slavko Rako. Liturgijsko pjevanje bilo je povjereno zboru mladih iz Offenbacha kojega je predvodila Kornelija Nikolić. Zbor je uvježbao Zvonko Orlović. Molitve vjernika čitali su mladi iz Mainza, Rüsselsheima i Wiesbadena.

„Ako uzmemo u ruke Knjigu nad knjigama - Sveto pismo i ako želimo doznati što u njoj piše o poslanju proroka, Isusovu poslanju, poslanju apostola i drugih Isusovih učenika, primijetiti ćemo odmah da se upotrebljavaju riječi: „Ja te šaljem...“ Te su riječi u središtu svakog poziva koje Bog upućuje prorocima... Zahvaljujući Isusovim učenicima, zahvaljujući generacijama kršćana, našim djedovima, bakama i našim roditeljima te svećenicima i katehetama ništa nam se u životu ljepšega nije od toga moglo dogoditi: Bog nas je izabrao za svoju djecu i svoje poslanike“, rekao je fra Josip Bebić na početku svoje propovijedi.

Kako je tema Biblijske olimpijade bila sv. Pavao i sv. Franjo, fra Josip je naglasio: „Među najveće navjestitelje Evanđelja spadaju sv. Pavao iz Tarsa i sv. Franjo iz Asiza. Crkva Kristova slavi Pavlovu godinu i osamstotu obljetnicu osnutka Franjevačkog reda. Tu dvojicu svetaca Isus poziva u trenutku kad je Radosnu vijest trebalo propovijedati izvan granica Isusove domovine i u trenutku kad su se i pripadnici Crkve oglušivali na evandeosku Blagovijest. Postali su gluhi za Božje pozive... Isus vas zove preko Pavla i Franje da tražite Gospodina i da mu pustite da i on vas nađe. Sv. Pavao nas upozorava riječima: „Ne znate da ne pripadate sami sebi, jer ste kupljeni? Proslavite, dakle, Boga svojim tijelom! Neka nitko ne traži svoju korist, nego korist drugoga!... Sve činite na slavu Božju“, rekao je na završetku propovijedi fra Josip, citirajući molitvu sv. Franje: „Uzvišeni, svjetlom ispunjeni Bože, osvjetli tamu u mojem srcu: daj mi vjeru koja vodi dalje, nadu koja nosi kroz sve, i ljubav koja ide svakom čovjeku!“

Poslije zajedničkog ručka započelo je maratonsko i iscrpljujuće biblijsko natjecanje s pismenim odgovorima. Poslije pismenih odgovora koji su trajali deset minuta i zbrojeva postignutih bodova u završnicu biblijskog natjecanja ušle su skupine iz sljedećih misija: Moers, Mainz I., Mainz II., Ljubljana, Augsburg I., Ulm, Rüsselsheim, Wiesbaden II., Offenbach I., Offenbach IV., München I., München II., Kelkheim II. i Kelkheim VI.

U šestom krugu usmenog natjecanja došlo se do pobjedničkih ekipa. Prvo mjesto pripalo je skupini Offenbach IV., drugo Kelkheimu, a treće Mainzu I. Pobjednici prve skupine dobili su zlatne medalje i 500 eura. Pobjednici druge skupine dobili su srebrne medalje i 350 eura, a pobjednici treće skupine uz brončane medalje dobili su i 200 eura. Sve su misije dobile prigodne spomenice.

Bilo je jako zanimljivo slušati i gledati mlade hrvatske natjecatelje kako lijepo govore hrvatskim materinskim jezikom i sportski se bore za svoju skupinu i misiju, i kako se znalački snalaze u usmenom iznošenju znanja o sv. Pavlu i sv. Franji Asiškom.

Zabavni dio programa predvodio je VIS „BON - TON“ iz Offenbacha.

Fra Berislav Nikić

Proslava Prve pričesti u HKM u Münchenu

Za Prvu svetu pričest u najvećoj hrvatskoj iseljeničkoj zajednici pripremalo se 149 djece koji su nestrpljivo iščekivali svoj veliki dan. Crkva St. Paul je u subotu 9. svibnja bila premala za slavljenike i njihove roditelje, rodbinu i prijatelje koji su željeli taj dan učiniti još posebnijim. Još jedna generacija hrvatskih mališana iz velike kolonije iseljenih Hrvata koja živi u Münchenu došla je očitovati odanost vjeri svojih roditelja i svoga naroda. Svake subote su dolazili na satove vjeronauka iz različitih dijelova grada želeći se sa svojim vršnjacima Hrvatima pripremati za ovaj sakrament. Sestra Viktorija Vukančić ih je s puno ljubavi upoznavala s tajnama katoličke vjere, tako da su obučeni u svečana odijela i bijele haljine spremno dočekali dan svoje Prve svete pričesti.

Euharistijsko slavlje u prepunoj crkvi St. Paul predvodio je voditelj HKM fra Tomislav Dukić, dok su koncelebrirali fra Ante Marković, fra Luka Livaja, fra Boris Čarić i đakon Mate Kutleša.

Fra Tomislav je na početku misnog slavlja pozdravio prvopričesnike i njihove roditelje, izražavajući svoju zahvalnost roditeljima što su svojoj djeci navijestili katoličku vjeru i što ih uvode u svijet molitve koja drži obitelj na okupu. Mali prvopričesnici aktivno su sudjelovali u svom slavlju čitajući poslanice, pjevajući psalme, čitajući molitve vjernika i prinoseći darove na oltar. Pozdravnu molitvu je recitirala Marija Tomasović. Svetopisamska čitanja su čitali Anton Mrvelj i Ante Pavić, dok su psalam pjevale Maja Mištrafović, Franka Bilokapić i Martina Dujmović. Obnovu krsnih obećana su čitali Doris Ivančić i Luka Mioč, dok su molitve vjernika čitali Ivan

Križanović, Laura Jezidžić, Mario Delić, Marian Begić, Lisa Holzinger i Daniela Mijatović. Darove su prinosili Ana Vrbica, Ivona Kasalo, Filip Jurić, Klara Čerkez, Iva Šarušić, Dominik Vidović, Lea Lauš, Josipa Bandalo, Lara-Maria Šišara, Patricia Jelušić i Marijan Blažević. Gabriela Lucić i Maja Mištrafović su otpjevale pjesmu za pričest. Njihovi nastupi pred oltarom često su izazivali suze u očima njihovih roditelja, baka i djedova.

Voditelj slavlja je u svojoj propovijedi istaknuo posebnost ovog sakramenta za hrvatske mališane koji primaju Isusa u svoje srce kao najveći poklon koji Bog može dati, da budu na ponos Bogu i našem hrvatskom narodu.

Fra Tomislav je malim prvopričesnicima podijelio sakrament Prve svete pričesti, dok su u prekrasnom dekoru stoljetne Münchenske crkve odzvanjali prelijepi glasovi dječjeg zbora HKM-a Hrvatski slavuji, ovaj put potmognuti glasovima članica ženske vokalne skupine Lira pod ravnanjem sestre Nikoline Bilić. Slavuje i članice Lire pratili su Kristina Šop, ovogodišnja finalistica u izboru za Večernjakovu domovnicu u kategoriji najpopularnije glazbenice i Božo Marić koji je svirao gitaru. Nebesko čisti glasovi malih slavuja ispunjavali su srca nazočnih čineći slavlje Prve pričesti još uzvišenijim. Na kraju misnog slavlja roditelji prvopričesnika zahvalili su se sestri Viktoriji Vukančić za rad s njihovim djecom uz prigodne poklone.

Andela Drmić

Biskup Bogović podijelio sakrament potvrde u HKM u Freisingu

Gospićko-senjski biskup msgr. dr. Mile Bogović posjetio je hrvatske iseljenike u HKM Freising, gdje je u subotu 9. svibnja podijelio sakrament potvrde, koji je primilo 14 mladih krizmanika iz Freisinga, Landshuta i Dachaua. Crkva Sv. Duha u središtu ovoga biskupskog grada, gdje se inače redovno održavaju euharistijska slavlja na hrvatskom jeziku, bila je ispunjena do posljednjeg mjesta.

Mladi krizmanici su uz svoje roditelje, kumove, prijatelje i rodbinu došli potvrditi pripadnost vjeri svoga naroda. Mladi i nasmijani, obučeni u narodne nošnje iz hrvatskih krajeva, s puno ushićenja sudjelovali su na ovom za njih posebnom euharistijskom slavlju koje je predvodio gospićko-senjski biskup, koji je ujedno i začetnik ideje o izgradnji *Crkve hrvatskih mučenika*.

Obitelji mladih krizmanika skupljale su novčane priloge za izgradnju Crkve hrvatskih mučenika, te je na kraju misnog slavlja ček od 325 eura predan

biskupu Bogoviću, kao izraz podrške iseljenih Hrvata u izgradnji objekta koji će biti spomen na sve hrvatske žrtve za slobodu kroz duga stoljeća. Za vrijeme mise prikupljali su se prilozima za izgradnju spomenute crkve.

Mladi krizmanici Bernarda Rančić, Petra Dolić, Anna Brnadić, Matej Brnadić, Martin Jerković, Petra Vidović, Silvija Vilus, Mario Bešlić, Julia Davidović, Marinko Marjanović, Antonio Derkos, Ivan Babić, Tina Matić i Ivan Klarić redovito su dolazili na tjedne satove vjeronauka koje je predvodio voditelj HKM Freising fra Ivan Čugura uz pomoć pastoralnog djelatnika Ilije Čolića.

Mladi krizmanici su aktivno sudjelovali u euharistijskom slavlju čitajući pozdravni govor, misna čitanja, molitve vjernika, pokajnički čin i zahvalu, te prinoseći darove na oltar. Na inicijativu fra Ivana krizmanici su u svojim obiteljima molili devetnicu Duhu Svetome kao posebnu pripremu za primanje sakramenta krizme.

Fra Ivan Čugura se na početku euharistijskog slavlja zahvalio biskupu Bogoviću koji se odazvao pozivu da ovogodišnjim krizmanicima podijeli sakrament krizme i tako pokaže svoju pastirsku skrb za Hrvate koji žive daleko od Domovine, istaknuvši: "Preuzvišeni o. Biskupe, posebno mi je drago što dolazite iz Like i što gradite *Crkvu hrvatskih mučenika* na Udbini. Došli ste nam kao pastir da ohrabrite našu zajednicu, da našim mladima podijelite sakrament potvrde te da ih uputite da idu putem kojim ih vodi Duh Sveti".

Biskup Bogović je u svom pozdravnom govoru zahvalio na pozivu i na riječima dobrodošlice koji su mu upućeni. "Kada dođem među iseljene Hrvate diljem svijeta radostan sam da sam okružen svojim narodom, ali sam s druge strane ispunjen tugom što smo jako raseljeni narod koji je zbog različitih razloga svoju sreću morao potražiti dalje od rodnog kraja, što je utjecalo na to da nas sve manje ima u Domovini", istaknuo je biskup Bogović na početku euharistijskog slavlja. U znakovitoj i slikovitoj propovijedi biskup Bogović se obratio krizmanicima ističući kako primajući sakrament potvrde postaju novi Isusovi apostoli, naglasivši: "Dragi krizmanici, nećete postići mnogo ako se budete oslanjali na svoje snage i snage ovoga svijeta, jer su naše ljudske snage ograničene. Oslanjajte se na snagu Duha Svetoga i moći ćete pozitivno oblikovati svijet u kojem živite". Biskup Bogović je u svojoj propovijedi istaknuo ulogu roditelja, kao odgojitelja koji su dužni u dušama svoje djece uzgajati vrijednosti poput ljubavi, mira, tolerancije, koje će se moći suprostaviti svim negativnim utjecajima kojima su mladi danas izloženi. "Vi se danas susrećete s mnogobrojnim izazovima i iskušenjima u sredini u kojoj živite, ali svojim životom i vjerom pokažite kako ponosno živite vjeru svoga naroda!", istaknuo je biskup na kraju svoje propovijedi.

Posebnu uzvišenost slavlju dali su članovi zbora HKM Freising predvođeni Krunom Jankovićem, orguljašem i Marijom Vilus, solisticom, koja je prekrasnim pjevanjem uljepšala slavlje svima nazočnima, a na poseban način svojoj sestri Silviji, koja je sedmo dijete obitelji Vilus. Silvija, poput svoje sestre Marije, također aktivno sudjeluje u životu ove hrvatske zajednice.

Biskup Bogović je u nedjelju 10. svibnja predvodio euharistijska slavlja na hrvatskom jeziku za Hrvate u Freisingu, Landshutu i Dachau, gdje su se prikupljali prilozi za izgradnju *Crkve hrvatskih mučenika* na Udbini.

Andela Drmić

Proslava blagdana Sv. Ante u HKM u Münchenu

U prepunoj crkvi St. Paul u subotu se na blagdan Sv. Ante okupio veliki broj hrvatskih iseljenika, a pogotovo roditelja s malom djecom koji su došli proslaviti blagdan svoga zaštitnika, a ujedno i proslaviti završetak vjeronaučne godine u HKM u München.

Euharistijsko slavlje predvodio je dubrovački biskup msgr. Želimir Puljić koji je ujedno u ime biskupskih konferencija Hrvatske i BiH zadužen za inozemni pastoral. Biskup Puljić se u subotu susreo s mladim kandidatima za krizmu i njihovim roditeljima. Uz biskupa Puljića euharistijskom slavlju su koncelebrirali: voditelj HKM-a fra Tomislav Dukić, fra Boris Čarić, fra Daniel Stipanović i đakon Mate Kutleša.

U stoljetnoj münchenskoj crkvi odzvanjale su duhovne pjesme koje je izvodio crkveni zbor HKM, kojeg vodi sestra Nikolina Bilić, koja je zbor pratila na orguljama, dok je zborom dirigirao Florian Šibenik.

O. Biskup se na početku svoje propovijedi zahvalio svećenicima koji već 60 godina brinu o iseljenim Hrvatima u glavnom bavarskom gradu. "Vi niste u tuđini, tko vjeruje nikada nije u tuđini, za nas je svaka tuđina domovina i svaka domovina tuđina. Na ovom svijetu smo prolaznici, putujemo našim životnim stazama, ali kada imamo vjeru i sakramente onda nismo sami i nismo u tuđini", istaknuo je biskup Puljić.

U svojoj propovijedi se dubrovački biskup posebno obratio mnogobrojnim roditeljima koji su doveli svoju djecu na blagoslov. "Dragi roditelji, nema prave obitelji bez Crkve i sakramenata, nema ni budućnosti za djecu ako Bog u obitelji nije na prvom mjestu. Obitelj je gnijezdo u kojem rastu i heroji i ubojice, sveci i grješnici, dobričine i kriminalci, i zato je, dragi roditelji, budućnost vaše djece u vašim rukama. Sačuvajte nevine duše vaše

djece od utjecaja zla koje je prisutno na svakom koraku, potičite ih da se raduju životu, pazite u kakvom se društvu nalaze, potičite ih da sudjeluju u euharistiji, naučite ih da vole svoju domovinu i kraj iz kojeg potječu. U euharistiji pronalazite svoju snagu kao što ju je sveti Antun pronalazio, hranite se neprolaznom hranom kako biste mogli biti živi primjeri svojoj djeci, poručio je biskup Puljić roditeljima na kraju svoje propovijedi.

Na kraju euharistijskog slavlja biskup Puljić je blagoslovio djecu i ljljane.

Andela Drmić

Biskup Želimir Puljić podijelio sakrament krizme u HKM u Münchenu

Dubrovački biskup Želimir Puljić je u nedjelju 14. lipnja u HKM u Münchenu podijelio sakrament potvrde koji je primilo 109 mladih krizmanika iz glavnog bavarskog grada. Crkva St. Michael kao i svake nedjelje bila ispunjena do posljednjeg mjesta. Mladi krizmanici su uz svoje roditelje, kumove i rodbinu na ovom slavlju u srcu Bavarske došli potvrditi pripadnost vjeri svoga naroda. Mladi i nasmijani, s puno ushićenja sudjelovali su na ovom posebnom misnom slavlju koje je predvodio dubrovački biskup koji je ujedno u ime biskupskih konferencija Hrvatske i BiH ravnatelj pastoralna za iseljene Hrvate.

Mladi krizmanici su redovito dolazili na tjedne satove vjeronauka u HKM, a s puno ljubavi i strpljenja za njihov veliki dan pripremao ih je fra Boris Čarić. Euharistijsko slavlje je započelo procesijom u kojoj su uz biskupa i svećenike HKM-a sudjelovali krizmanici s kumovima te folkloriši HKM fra Andrija Kačić Miošić i ministranti. U procesiji su nošene bavarska i hrvatska zastava simbolizirajući stvarnost življenja u Bavarskoj, kao i vječnu povezanost s domovinom iz koje potječu. Ujedno je u procesiji nošeno i 7 zastava na kojima su bili zapisani darovi Duha Svetoga. Uz biskupa Puljića euharistijsko slavlje su koncelebrirali voditelj HKM fra Tomislav Dukić, gvardijan samostana St. Gabriel fra Vuk Buljan i msgr. Wolfgang Huber, koji je u münchenskoj nadbiskupiji zadužen za strane katoličke misije.

Fra Tomislav je na početku slavlja istaknuo da je to veliki dan za hrvatsku zajednicu na ovom prostoru. Kroz mlade krizmanike koji će primiti Duha Svetoga obogatit će se cijela naša zajednica i naš hrvatski narod. Potom se zahvalio o. Biskupu koji se odazvao pozivu da ovdašnjim krizmanicima podijeli sakrament krizme i tako pokazao svoju pastirsku skrb za Hrvate koji žive daleko od domovine.

Dubrovački biskup je istaknuo svoju zahvalnost što može biti sudionik veličanstvenog slavlja velike zajednice iseljenih Hrvata koji već desetljećima živeći u Bavarskoj čuvaju vjeru i korijene svoga naroda. U svojoj propovijedi biskup Puljić je istaknuo kako krizmanici primaju pečat dara Duha Svetoga kako bi mogli izdržati sve zavodljivosti ovoga svijeta. U današnjem modernom svijetu koji obilježava potrošački mentalitet i egoizam i gdje je sve podloženo osobnom probitku, djeca se ne odgajaju kroz darove Duha Svetoga i zato često u našim obiteljima imamo trnje koje guši kršćansku duhovnost. Trebamo se svi zapitati jesu li u našim životima prisutni darovi Duha Svetoga, odgajamo li svoju djecu da imaju osjećaj za potrebite i one koji pate ili se samo natječemo u materijalnim vrijednostima? Imam osjećaj, naglasio je o. Biskup, da je čin krizme postao materijalno natjecanje, tko će imati više gostiju na večeri, tko će donijeti najskuplje poklone i to materijalno pretjerivanje nas odvodi od onoga bitnog. Crkva zagovara svetost i skromnost ovog slavlja i moram istaknuti da današnja pretjerana slavlja nakon primanja crkvenih sakramenata udaljavaju od onoga bitnog, od temeljnih vrijednosti koje zagovara Crkva.

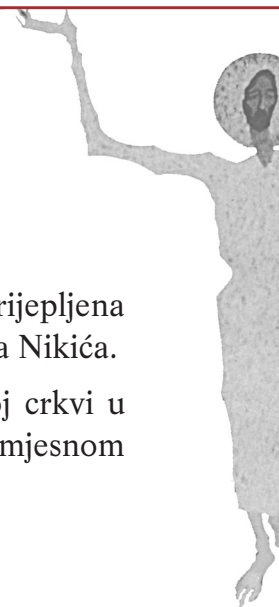
Crkveni zbor HKM-a pod ravnanjem sestre Nikoline Bilić prekrasnim repertoarom hrvatskih duhovnih pjesama obogatio je i uzvisio ovo euharistijsko slavlje. Hrvatska riječ i hrvatska pjesma su tako skladno odjekivale renesansnom crkvom St. Michael pokazujući tako još jednom kako hrvatska mladost živi stoljetnu vjeru svoga naroda. Na kraju je zbor HKM-a otpjevao najljepšu himnu na svijetu *Lijepa naša domovino*.

Andela Drmić

† Slavka Nikić

Dana 15. lipnja 2009. godine blago je u Gospodinu preminula, okrijepljena sakramentima naše vjere Slavka Nikić, majka našega fra Berislava Nikića.

Misa zadušnica slavljena je u utorak 16. lipnja 2009. u župnoj crkvi u Ružićima. Sprovodni obredi obavljeni su nakon mise zadušnice na mjesnom groblju.

Praktična teologija

Stipe Nimac - Bruno Seveso, PRAKTIČNA TEOLOGIJA (Profil jedne teološke discipline s osvrtom na njezine zadaće u hrvatskoj Crkvi i društvu), Ravnokotarski cvit, Lepuri, 2009.

»Praktična teologija. Profil jedne teološke discipline s osvrtom na njezine zadaće u hrvatskoj Crkvi i društvu« - ovaj naslov zasigurno zvuči pretenciozno jer je područje dotične teološke discipline golemo, ono pokriva gotovo cijelu teološku materiju pod vidikom prakse. To je dakako izvan dohvata naših mogućnosti; ono što ovom publikacijom želimo istaknuti zapravo je pogled na tu teološku disciplinu kroz neke njezine karakteristike i zadaće koje ona treba apsolvirati. Baveći se pojedinačnostima ipak je imamo u vidu kao cjelinu.

Radovi objavljeni u ovoj knjizi nastoje uvesti u problematiku praktične teologije i tematizirati neke njezine značajke, usmjerenja i zadaće.

Uz uvod, u kojem Stipe Nimac pokušava odrediti pojam praktične teologije, tu su četiri poglavlja nejednake duljine. Bruno Seveso daje svoj prikaz stanja pastoralne teologije - naziv uobičajen u Italiji - najprije u sustavnom obliku, a potom obrađuje *status quaestionis* te discipline na našem kontinentu te raspravlja o njezinim metodološkim i sadržajnim pitanjima. Nimac u svoja tri rada tematizira neke trenutke i značajke te discipline - on se opredjeljuje za naziv »praktična teologija«, uobičajen na njemačkom govornom području jer je širi i obuhvatniji od u nas uobičajenog naziva »pastoralna teologija« - i to najprije u općenitom smislu u članku »Praktična teologija u današnjem kriznom vremenu« (objavljen u *Bogoslovskoj smotri* 2008. pod naslovom »Pastoralna teologija u današnjem kriznom vremenu«), a potom u dva rada tematizira dvije teme koje u nas imaju stanovitu aktualnost: »Individualizacija - izazov za crkvenu praksu? Ambivalentnost jednog znaka (post)moderne« te »Župa, kultura i praktična teologija. O nekim zadacima praktične teologije u našoj Crkvi i društvu«. Ovaj posljednji rad zapravo je potpuno prerađeni i prošireni tekst referata s međunarodnog simpozija pastoralnih teologa u Đakovu koji je bio održan od 7. do 9. listopada 2004. na temu »Pastoralna teologija u današnjoj Europi pred starim i novim pitanjima«; radovi s tog simpozija objavljeni su u publikaciji Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu: P. Aračić (ur.), *Novi izazovi pastoralnoj teologiji*, Đakovo 2005. Uvodni članak te onaj o individualizaciji do sada nisu bili objavljeni. Za razliku od Sevesovog rada koji je sadržajno (i opsegom) razrađeniji, drugi radovi su više poput snopova svjetlosti koji obasjavaju pojedine teme, područja i probleme praktične teologije te uz pomoć literature nastoje uputiti u produbljeniji studij

praktično-teološke materije. Na taj način, i uz upućivanja na Sevesov rad, stvara se tematska povezanost među ovdje objavljenim priložima, što pridonosi - ako se tako smije reći - sadržajnoj objedinjenosti knjige. Ali o tome su pozvaniji suditi oni koji se njome budu služili.

Time smo dotakli i pitanje: komu je ova publikacija namijenjena? U prvome redu studentima teologije koji u okviru svog studija slušaju predavanja iz praktične odnosno pastoralne teologije; tekstovi i literatura žele im pomoći da dublje i obuhvatnije uđu u tu materiju te u tijeku studija steknu potrebnu kompetenciju za samostalno razmišljanje i djelovanje na području pastoralnog rada. Knjiga će također biti korisna i profesorima i drugim zainteresiranima za tu materiju zato što donosi obuhvatne preglede, ali ne zanemaruje upozoriti na probleme i zadatke koje u nas valja prihvatiti i rješavati.

Svemu tomu ima na svoj način poslužiti bibliografija na koncu sveska. Ona ima dva dijela. Prvi donosi popis strane literature, a sastavio ga je B. Seveso; drugi dio donosi popis literature na hrvatskom jeziku, a priredio ga je S. Nimac; oba se odnose na praktično-teološku problematiku te na njezina rubna područja. Ti bibliografski dodatci predstavljaju izbor iz literature koji autori smatraju korisnim za produbljeni studij praktično-teološke materije. Pritom, dakako, valja načiniti izbor, već prema tematskim interesima i akcentima koje svaki zainteresirani student odnosno predavač ističe kao važne ili neophodne.

Ova je knjiga rezultat dogovora između dvojice autora, Bruna Sevesa i Stipe Nimca, koji su profesori pastoralne odnosno praktične teologije u Milanu i u Splitu. Ima karakter koautorske studije te je kao takva zasigurno jedan od za sada još u nas na teološkom području rijetkih doprinosa tzv. Bolonjskom procesu koji između ostalog teži također pojačanoj suradnji i razmjeni među nastavnicima europskih sveučilišta i u koji su aktivno ušle sve visokoškolske ustanove u Hrvatskoj, u prvome redu naša sveučilišta.

Stipe Nimac

Život u dijalogu s Bogom

Fra Anđelko Domazet, ŽIVOT U DIJALOGU S BOGOM (Teologija i praksa molitve u spisima Romana Guardinija), KS, Zagreb, 2009.

Moli li teolog? Ili on samo razmišlja, govori ili piše o Bogu? Odakle teolog crpi svoje znanje o Bogu? Kako govoriti o Bogu, a da Bog (p)ostane Ti, da ga se ne pretvori u puki predmet (posjed) našeg znanja? Kako današnje ljude uvesti u osobnu i zajedničku praksu molitve? Kako im otvoriti i približiti kršćansku

tradiciju molitve? Upravo na ta i slična pitanja pokušava odgovoriti ova knjiga. U njoj se analizira teologija i praksa molitve u spisima katoličkog teologa i filozofa religije *Romana Guardinija*. Njegova višeslojna izlaganja o teološkim i antropološkim uvjetima molitve predstavljaju izvornu, kontekstualnu refleksiju koja proizlazi iz osobnoga duhovnog iskustva i prakse molitve. Guardini je na iznimno kršćanski i evanđeoski način povezoao tijelo i duh, duhovnost i teologiju, riječ i šutnju, dakle kulturu i vjeru, Boga i čovjeka.

»Ova monografija može uvesti čitatelja ne samo u Guardinijevo shvaćanje molitve već ga upoznati s još podosta drugih tema iz spisa ovoga znamenitog teologa, a posebice s njegovim temeljnim polazištima kao i s njegovim duhovnim i teološkim mentalitetom. Zbog svojega natprosječno dotjerana i jasna stila, Domazetovo pisanje dostupno je i neprofesionalnim teolozima, tako da može poslužiti u katehezi i popularizaciji na hrvatskom prostoru nekih uvijek aktualnih dometa one najbolje teologije XX. stoljeća« (N. Bižaca).

Glasovi predvodnika IV.

Fra Mario Jurišić, GLASOVI PREDVODNIKA IV., Zmijavci, 2009.

Ovo je četvrta fra Marijeva knjiga ovakvoga ili sličnoga sadržaja. Ovog puta je pribilježio što su neki naši sportaši i estradni umjetnici rekli o Bogu, vjeri, molitvi, obitelji, prijateljstvu...

U predgovoru fra Mario kaže kako su povod za objavljivanje ovih „crtica“ bili Europsko svjetsko prvenstvo u nogometu u Austriji i Švicarskoj 2008. god., Olimpijada u Pekingu 2008. god., Europsko rukometno prvenstvo 2009. kao i novi izbori u SAD-u, gdje je za predsjednika izabran Barack Obama kao 44. američki predsjednik.

Podatke je vadio iz našega dnevnog tiska, dnevnika, revija, časopisa kao i vjerskih glasila, pa bi bilo ispravnije reći da je fra Mario sve ovo skupio nego napisao.

Knjiga je svakako poticaj mladima kako trebaju javno priznavati svoju vjeru i nje se ne stidjeti jer je vjera snažni oslonac u njihovu sazrijevanju da bi postali dobri ljudi i kršćani. Ono što vjera daje u osobnom i obiteljskom životu, to ne može nitko nadoknaditi.

Valja primijetiti da fra Mario nije imao tendenciju navedene osobe predstaviti kao svece, nego je njihove izjave u pojedinim životnim trenucima koji su često i pokazatelji njihova unutarnjeg života sabrao na jedno mjesto.

Čovječe, gdje si?

Fra Jure Šimunović, ČOVJEČE, GDJE SI?, Knjižnica „Župe sv. Mihovila“ – knjiga 6, Kijevo, 2009.

Duhovne misli donesene u knjizi „Čovječe, gdje si?“ plod su višegodišnjeg rada na duhovnoj obnovi Kijevljana za vrijeme ali i nakon Domovinskog rata.

Ovi tekstovi dobro će doći svima koji žele produbiti svoju vjeru i svoj odnos s Bogom i braćom ljudima.

Većina tekstova tiskana je u župskom listu *Moje drago Kijevo*, listu *Naše Kijevo* i nekim drugim župskim listovima i časopisima.

Obraćanje je potrebno svakom čovjeku. Prvo kao poziv da se odvрати od zla i grijeha i duha ovoga svijeta te potom kao poziv na odlučnu, svakodnevnu i neumornu suradnju s dobrom. Dakle, poziv na obraćenje poziv je na borbu protiv zla i za dobro. Ta borba će trajati cijeli naš život. U njoj moramo biti neumorni. Tko se umori u borbi protiv vlastitih grijeha i zlih sklonosti već je izgubio bitku i postao rob zla i njegov suradnik.

Ova knjižica, u toj borbi protiv zla, puno će nam pomoći. Fra Jure nam na vrlo jednostavan način nudi kako doći do prave sreće, do mira, do praštanja, do dobra, do Boga. U ovim razmišljanjima potrebno je pronaći sebe te nakon toga donijeti pravu odluku za savršenijim životom.

Svrha ovih kratkih razmišljanja je da nas sve potaknu na promjenu dosadašnjeg načina života i da nam pokažu put kojim ćemo bolje doći do Gospodina.

Fra Tomislav Brekalo